

УКРАЇНСЬКИЙ ЦЕРКОВНИЙ ВІСНИК

ПОУСІМ'Я ЦЕРКВА

№ 12 (39)

2023

ЛИСТОПАД-ГРУДЕНЬ

ЗМІСТ

1. ЗМІСТ

3. РІЗДВЯНЕ ПОСЛАННЯ

8. СВЯЩЕННИЙ СИНОД

10. ОФІЦІЙНІ ЗАЯВИ І ЗВЕРНЕННЯ

26. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
ПАСТИРСЬКОГО СЛУЖІННЯ
ДЕНЬ ВИГНАНЦЯ,
АБО РІЗДВО
ПІД ЧАС ВІЙНИ30. СОБОР АРХІСТРАТИГА МИХАЇЛА
ТА ІНШИХ НЕБЕСНИХ
СИЛ БЕЗПЛОТНИХ34. КИЇВСЬКІ СВЯТИТЕЛІ
СВЯЩЕННОМУЧЕНИК МАКАРІЙ,
МИТРОПОЛИТ КИЇВСЬКИЙ
І ВСІЄЇ РУСИ (? – 1497)40. ХРОНІКА КИЇВСЬКОЇ
МИТРОПОЛІЇ92. ДУХОВНА БЕСІДА
ЗНАМЕННЯ СЛАВИ
БОЖОЇ

ПРО РЕДАКЦІЮ ЖУРНАЛУ

Журнал «Український церковний вісник Помісна Церква» – офіційне видання Київської Митрополії Української Православної Церкви (Православної Церкви України).

Видається з благословення Митрополита Київського і всієї України Епіфанія.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:
протоієрей Іван Сидор

Голова редакційної ради:
протоієрей Богдан Гулямов

Літературний редактор:
священник Орест Жигало

Фото: протодиякон Андрій Сидор

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
вул. Трьохсвятительська, 8
м. Київ, 01001

Телефон: (044) 278-41-45
E-mail: info@pomisna.info
Сайт: www.pomisna.info

Свідоцтво про реєстрацію:
КВ 24310-14150Р від 10.02 2020

© Засновано
16 вересня 2019 року
№ 12 (39), листопад-грудень 2023 р.

Редакція не завжди поділяє позицію авторів. За достовірність фактів відповідають автори. Застерегаємо за собою право скорочувати матеріали. Деякі світлини в журналі взяті з відкритих джерел у мережі Інтернет. При використанні матеріалів, опублікованих в журналі, посилання на журнал «Помісна Церква» обов'язкове.

РІЗДВЯНЕ ПОСЛАННЯ МИТРОПОЛИТА КИЇВСЬКОГО І ВСІЄЇ УКРАЇНИ ЕПІФАНІЯ ПРЕОСВЯЩЕННИМ АРХІПАСТИРЯМ, БОГОЛЮБИВИМ ПАСТИРЯМ, ЧЕСНОМУ ЧЕРНЕЦТВУ ТА ВСІМ ПРАВОСЛАВНИМ ВІРНИМ УКРАЇНИ

ДОРОГІ БРАТИ І СЕСТРИ!
ХРИСТОС НАРОДИВСЯ!
СЛАВІМО ЙОГО!

Нині знову, як і щороку, з особливою духовною радістю ми згадуємо ангельські слова, які понад два тисячоліття тому були звіщені пастухам на полі біля Вифлеєма, а через їхнє свідчення – звернені й до людства: «Не бійтеся, бо я звіщаю вам велику радість, яка буде для всього народу: для вас сьогодні в місті Давида народився Спаситель, Який є Христос Господь» (Лк. 2: 10–11).

Воістину здійснилося те, про що Бог дав обітницю ще прабатькам Адаму та Єві, коли після гріхопадіння не залишив їх без надії на визволення від зла, але звістив їм про майбутнє народження Спасителя світу. Здійснилося те, з вірою у що жили праведніз роду в рід. Здійснилися пророцтва, які за багато століть до Різдва Христового стверджували істину явлення у світ Сина Божого. Одним із таких провіщень є слова пророка Ісаї, які нині урочисто звучать за богослужінням у наших храмах: «Дитя нам народилося, – нам дано Сина. Влада на Його плечах, і дадуть Йому ім'я: Дивовижний Порадник, сильний Бог, Отець вічності, Владика миру» (Іс. 9: 5).

Звернімо увагу, дорогі брати і сестри, що слова Писання підкреслюють як важливу істину те, що Спаситель народжується для нас, для людей. Син дається нам. Христос народжується не для Себе Самого, але «для нас, людей, і заради нашого спасіння», як засвідчує і Символ нашої віри.

Син Божий як друга Особа Пресвятої Трійці предвічно народжений від Отця. І це предвічне народження є поза часом і простором, є до всякого творіння. Це народження – таємниця божественного буття, неосяжна для людського розуміння, але відкрита через віру як незмінна істина.

«Як Отець має життя в Собі, так дав і Синові мати в Собі життя» (Ін. 5: 26), – свідчить нам Євангеліє. Лише Бог має життя в Самому Собі, і слово Його відкриває нам, що Отець

через таємниче предвічне народження це самобутнє життя дає Синові. Тому Син є у всьому рівнийз Отцем, єдиноїз Ним сутності, Бог істинний від Бога істинного.

Це предвічне народження не пов'язане аніз людиною, ані загалом зі світом, бо воно є до появи всякого творіння, до виникнення самого часу і простору. Народження ж, яке ми нині урочисто прославляємо, є звершеним у часі та просторі, і пов'язане воно зі світом та безпосередньоз людством. Син Божий через Духа Святого від Марії Диви народжується також як Син Людський. Той, Хто як Бог народжений предвічно, нині народжується як Людина в просторі й часі – у Вифлеємі юдейському в дні римського кесаря Августа.

Син Божий добровільно обмежує Себе і підкоряється умовам створеного буття, ставши людиною, не заради Себе Самого, але заради нас і заради нашого спасіння.

Першостворена Богом людина впала, згрішила, відкрила свою природу для дії зла, стала підвладною стражданням і смерті. І сама собою людина вже не могла звільнитися від цього ярма та рабства. Але також і Бог зовнішньо не міг повернути людину в безгрішний стан, бо падіння прабатьків сталося внаслідок хоч і помилкового та злого, але їхнього власного вибору. Свобода, яка відрізняє людину як образ Божий, є непорушною, і лише людина сама визначає «так» або «ні». Тому заради відновлення людини і світу, заради звільнення людства від рабства гріху та смерті мав народитися Спаситель. Мав прийти Той, Хто водночас як людина має природну єдністьз усіма людьми, але й також має силу і владу як Бог, щоб як Бог подолати безодню людських гріхів, але і як людина звершити те, що матиме наслідки для самої людської природи і до чого як до джерела вічного життя будуть здатні долучитися всі люди.

До Різдва Христового людство, і особливо праведники, жили у вірі та очікуванні приходу Того, Хто визволить від рабства, Хто відновить людину для життя вічного.

Різдво Христове стало здійсненням цього очікування. Завдяки народженню для нас Сина Божого як Сина Людського, завдяки Його служінню, Його хресній жертві та воскресінню мертвих зло втратило своє безроздільне панування. Завдяки Сину Божому людина перестала бути безумовним рабом диявола, смерть стала лише тимчасовою і буде остаточно знищена через загальне воскресіння в останній великий день земної історії, під час другого і славного пришествя Христового.

Саме в цьому полягає велика радість, про яку звіщають нам нині ангели, оспівуючи і прославляючи Різдво Христове. Син Божий воістину народився для нас як Спаситель, як Переможець смерті, як Той, Хто звільняє нас від кайданів вічних. Царство Боже наблизилось до нас. Небеса прихилилися до землі. Творець єднається із творінням. Убогий вертеп і смиренні ясла приймають Того, Чию велич і славу не можуть вмістити небо й земля.

Бог Предвічний народився в часі, щоб знищити смерть і відновити нас для вічності. Син прийшов із небес, щоб спасти людство і відкрити нам небеса і рай. Христос розпочинає Своє земне служіння, плід якого – можливість спастися для кожного, хто вірує в Нього і приймає Його, хто чує голос Його і долучається до зібрання покликаних, долучається до Церкви, яка є Тілом Його.

Все, що треба для нашого спасіння, Бог уже звершив, однак лише від кожного з нас особисто залежить, чи приймемо ми цей дар. Сам приклад Різдва Христового показує, що одні, як пастухи і східні мудреці, з радістю прийняли звістку про народження Спасителя і поклонилися Йому, а інші, як цар Ірод, через звістку про Різдво Христове сповнилися лише більшим озлобленням.

Христос народжується для нас, але від нашої особистої волі, від нашого вибору залежить, як ми приймаємо Його – як пастухи й волхви, чи як Ірод. Чи відкриваємо ми для Нього своє серце і своє життя, чи приносимо Йому в дар свою любов і плоди добрих справ? Чи, навпаки, хочемо вигнати Його з життя власного й суспільного, щоб жити й далі безбожно?

Від початку земного життя Немовля Ісуса хотіли вбити. І, зрештою, людська злоба розп'яла Його на хресті та поховала у гробі, думаючи, що смерть здатна забрати Його назавжди. Однак Бог наш – Бог живий. Скільки б не бажали грішні люди позбутися Бога, але Він Є. І Різдво Христове як свято щороку знову і знову нагадує про цю істину.

Воно і нині, як і два тисячоліття тому, закликає людей змінити своє життя земне, внутрішньо змінитися за

закликом Євангелія, щоб оновитися для життя вічного. І воно утверджує в нас віру в те, що, яку б силу і могутність тимчасово не виявляло зло, Бог неодмінно переможе. Зло зазнає поразки. Світло віджене темряву. Смерть зникне, і навіть мертві – воскреснуть, бо Христос справді, воістину народився!

Дорогі брати і сестри!

Із такими міркуваннями відзначаємо ми нині Різдво Христове. Серед горя і страждань війни, серед болю втрат ми все одно святкуємо, бо Різдво Христове для нас не тільки і не стільки час розваг і подарунків, скільки свідчення перемоги правди й добра та неодмінної поразки зла.

У ці святкові дні миз особливим почуттям підносимо молитви за наших воїнів та за всіх, хто на фронті та в тилу бореться зі злом, з російською агресією і наближає перемогу. Ми просимо для наших захисників Божого захисту й допомоги, а для всієї України та світу – перемоги правди і справедливого миру.

Ми молимося за наших братів та сестер, які відзначають ці святкові дні у неволі, на тимчасово окупованих російським ворогом українських землях. Згадаймо в молитві про наших військових і цивільних полонених, про заручників і несправедливо ув'язнених і попросимо в Господа для них захисту і швидшого звільнення.

Піднесімо молитви за біженців та вимушених переселенців, за розділені війною родини, і нехай із ними буде милість і допомога Бога. Сам Христос був вимушений втікати від злоби Ірода, тому милість Господня є з усіма, хто страждає невинно.

Вітаю з Різдом Христовим та Новоліттям Президента і всіх, на кого покладено відповідальність у державі та місцевих громадах служити українському народові. Нехай Господь надихає вас мудрістю та допомагає у боротьбі з ворогом!

Сердечно вітаю кожного з вас, дорогі брати і сестри, хто чує або читає ці слова! Вітаю повноту нашої Помісної Православної Церкви, християн України і весь український народ!

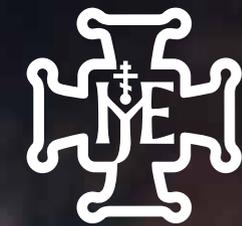
ХРИСТОС НАРОДИВСЯ! СЛАВІМО ЙОГО!

+ Епіфаній
Митрополит Київський і всієї України,
Предстоятель Православної Церкви України
Різдво Христове,
25 грудня 2023 року Божого, м. Київ

«Храм є творінням земним, але вміщає в собі надприродне і відкриває двері до Небес. Так і Діва Марія є людиною, народженою від земних батьків та єдиної природиз усім людством, але стає вмістилищем Невмістимого, Матір'ю для Бога, дає народження по плоті Тому, хто предвічно народжується від Отця і Сам дає всьому життя. Нехай наше спілкування з Богом у цьому храмі та у всякому Його домі буде для нас так само плідним і корисним, як воно було плідним для Отроковиці Марії. Нехай прийме Господь наші молитви, спрямує нас на благі діла та дає сили дотримуватися всього доброго, що ми Йому обіцяємо».

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ

ОФІЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ЗАСІДАННЯ СВЯЩЕННОГО СИНОДУ 7 ЛИСТОПАДА 2023 РОКУ

В Синодальній залі Митрополичого дому – Резиденції Предстоятеля Православної Церкви при Михайлівському Золотоверхому кафедральному соборі 7 листопада 2023 р., відбулося чергове засідання Священного Синоду Української Православної Церкви (Православної Церкви України).

У засіданні взяли участь всі члени Синоду. Священний Синод заслухав і взяв до відома звіт Блаженнішого Митрополита Епіфанія про візит до Вселенського Патріархату.

Розглянувши подане Преосвященим Данилом, митрополитом Чернівецьким і Буковинським, прохання про звільнення його від управління епархією та почислення на спокій за віком та станом здоров'я, а також заслухавши його особисті пояснення, Синод ухвалив рішення це прохання задовольнити. Священний Синод висловив подяку Преосвященному митрополиту Данилу за довголітнє служіння і працю на чолі Чернівецької епархії. Тимчасово керуючим Чернівецькою епархією Синод призначив Преосвященного Іоасафа, митрополита Івано-

Франківського і Галицького. За поданням Предстоятеля Синод ухвалив рішення змінити титул вікарія Київської епархії Преосвященного архієпископа Олександра (Решетняка), якому наданий новий титул «Яготинський».

На пропозицію Блаженнішого Митрополита Епіфанія синодально був обраний на єпископа Богуславського, вікарія Київської епархії, архимандрит Арсеній (Пожарний), намісник Миколаївського чоловічого монастиря м. Богуслав, клірик Київської епархії. Наречення і хіротонія архимандрита Арсенія відбудуться в Києві.

За поданням Преосвящених архієпископа Чернівецького і Кіцманського Онуфрія та єпископа Хмельницького і Кам'янець-Подільського Павла були відкриті чоловічий монастир у Чернівецько-Кіцманській епархії та два чоловічих монастирі у Хмельницькій епархії і призначені їхні керівники.

Також Священний Синод ухвалив необхідні рішення з організаційних питань щодо окремих парафій у Черкаській області. На цьому засіданні було завершено.

АРХИСТРАТИГ МИХАЇЛ НЕ ЛИШЕ ОЧОЛЮЄ ВІРНИХ АНГЕЛІВ, АЛЕ ТАКОЖ ДОПОМАГАЄ ЛЮДЯМ, ЯКІ ЗІ ЗБРОЄЮ В РУКАХ ЗАХИЩАЮТЬ ПРАВДУ І ДОБРО, – МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ

Окрім загального прославлення православними християнами начальника небесних воїнств ми маємо нині також особливий привід для радості. Адже для нашого Золотоверхого монастиря і для цього відродженого руїн кафедрального собору це свято є престольним і щороку ми його особливо вшановуємо, прославляючи архангела Михаїла, як нашого небесного заступника.

Михаїл є одним з найвищих ангелів Божих, тобто безтілесних розумних і вільних духів, які були сотворені для служіння і виконання волі Творця, через що мали зростати у досконалості та блаженстві. Але серед усіх ангелів Михаїл має особливе служіння та покликання – він є начальником небесних воїнств, грецькою мовою – архистратигом.

Чому він так іменується? Адже жоден інший архангелів, тобто ангельських начальників,

вищих служителів Божих, не носить такого звання. Це іменування він отримав після того, як очолив вірних Богу ангелів у їхній битві з ангелами, які впали, які спокусився і стали послідовниками сатани.

Бо саме іменування «начальник небесних воїнств» вказує нам на битву, на боротьбу, на протистояння. Хто ж є сторонами цієї битви і кому протистоїть воїнство небесне? Воно протистоїть злу, яке приніс у світ колишній найвищий ангелів, а після падіння – противник Божий, який іменується сатаною і дияволом. Як і всі ангели, сатана від початку був сотворений Богом і був добрим духом, наділеним від Господа великими дарами та могутністю. Але споглядаючи самого себе, свою велич і славу, цей вищий ангел, який іменувався Люцифером, тобто носієм світла, загордився. Він подумав про самого себе, що може стати богом без Бога. Що може сам собою існувати, нікому не підкоряючись, але навпаки – підкоряючи

собі інших ангелів, які би йому, а не Творцю, стали би служити, як своєму богові.

І коли через власну гординю Люцифер вчинив перший гріх і вніс до творіння Божого розлад і розділення, тоді він також спокусив на відпадиння від Господа частину ангелів. Точне число ангелів, які відпали, невідоме, як не відоме і загальне число ангелів. Але деякі отці вважають, що до третини ангелів спокусився диявольським облещенням. «Тепер я для вас буду як бог» – спокушав їх сатана. Але серед вірних Господу ангелів один з найвищих промовив: «Хто є таким, як Бог?», тобто що немає нікого подібного до Бога Всевишнього. Він – один Творець, Він один всемогутній і всевідаючий. І не може творіння, навіть наділене великою силою і владою, бути рівним Творцеві.

Біблійною давньою єврейською мовою слова «Хто, як Бог» звучать як Михаїл. Тобто ім'я архангела, яке ми вживаємо, не було його відпочатковим, але засвоєне було йому заради його вірності Богові та його служіння, як начальника воїнств. Бо Михаїл не лише сам залишився вірним Господу і не піддався на облещення сатани, але також очолив інших вірних ангелів, ставши для них воїнським начальником у їхній боротьбі з дияволом і його рабами – бісами, тобто колишніми ангелами, які спокусилася та впали. У цій духовній битві перемогло воїнство ангельське на чолі Михаїлом, а сатана і біси були переможені та скинені з духовного неба.

Від того часу й до кінця віку архистратиг Михаїл має особливе служіння – бути борцем проти зла та захисником правди. Він протистоїть дияволу і його слугам, духам і злим людям, допомагаючи тим, хто вірний Богові, перемагати у боротьбі. Тому, як перший воїн Господній, архистратиг Михаїл не лише очолює вірних ангелів, але також допомагає людям, які зі зброєю в руках захищають правду і добро.

Тож, вшановуючи нині нашого небесного покровителя і заступника, ми прославляємо його не лише як вищого серед ангелів служителя Божого, але також і як нашого захисника. Ми просимо у нього і у всього ангельського воїнства допомоги для наших воїнів, для тих, хто зараз протистоїть на полі бою слугам кремлівського диктатора, сучасного антихриста, захищаючи Україну. Ми просимо, щоби він, як начальник небесного воїнства, надихав і спрямовував у боротьбі наших українських воїнських начальників, допомагав їм долати російського агресора та перемагати у битвах за

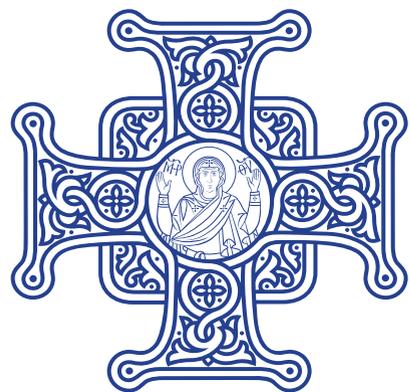
звільнення нашої рідної землі. І ми віримо, щоз Божою допомогою так само, як був скинений з небес сатана, буде скинений з кремлівського владного престолу і його вірний слуга, нинішній очільник російської імперії зла. Бо хоча зло і має велику силу та багатьох послідовників, і навіть в чомусь може досягати успіху, як досяг його диявол, спокусивши багатьох ангелів, але перемогти воно не може. Бо яку би силу не мало зло, Всевишній Бог має силу і владу непорівнянно більшу. І всі, хто вірний Господу та правді, як залишився вірним архангел Михаїл, будуть у боротьбі переможцями.

За наближення цієї перемоги та справедливого миру для України ми сьогодні особливо молимося і просимо: «Святий Архистратиге Божий Михаїле, і всі воїнства херувимів і серафимів та всі небесні сили! Допоможіть воїнам нашим перемогти російського агресора, захистити рідну землю від лютого ворога, який прийшов сюди лише для того, щоби вкрасти, вбити і погубити. Надихни начальників воїнства українського і спрямуй меч у їхній руці до перемоги. Будь грізним і непереможним захисником для всіх, хто звертається до тебе і з вірою в Бога протистоїть злу. І нехай силою Божою та твоїм заступництвом сатана і слуги його, видимі і невидимі, будуть зв'язані та осуджені. Щоби як у тій давній битві, коли ти переміг диявола, і у нинішніх битвах зло зазнало поразки, а Бог правди і миру був прославлений навіки!»

Амінь.

*З проповіді Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія виголошеної у Свято-Михайлівському Золотоверхому монастирі в день свята Собору архистратига Михаїла та інших небесних сил безплотних.
Київ, 08 листопада 2023 р.*

НАСТАНОВЧЕ СЛОВО ПРЕДСТОЯТЕЛЯ НОВОПОСТАВЛЕНОМУ ЄПИСКОПУ АРСЕНІЮ (ПОЖАРНОМУ)

«ПРЕОСВЯЩЕННИЙ ЄПИСКОПЕ АРСЕНІЄ,
УЛЮБЛЕНИЙ У ХРИСТІ БРАТЕ!

Сьогодні, у свято собору Архистратига Михаїла та інших небесних сил безплотних, за покликанням Божим і за обранням Священного Синоду помісної Православної Церкви України відбулося рукоположення тебе на служіння

єпископське. Віднині ти долучаєшся до собору ієрархів Єдиної, Святої, Соборної і Апостольської Церкви як спадкоємець благодаті, наступник високого та відповідального архіпастирського служіння, проповідник істини, наставник у вірі, приклад у побожному житті.

Таким є покликання кожного єпископа – бути зразком для інших, пастирем добрим, духовним

отцем для довірених його управлінню священників, ченців та мирян. Але чималоз тих, хто прагне бути єпископами, приваблюються не цими чеснотами, але владою, яку дає це служіння, зовнішньою пошаною, якою воно оточене. Приваблюються зовнішніми відзнаками сану єпископського та іншими речами, які мають лише тимчасове значення і стосуються лише світу цього.

Єпископ – не князь, але служитель. Прекрасні ризи він вдягає для служіння Богові, як нагадування про одягу весільну, яку мали вдягнути покликані на свято. Але сутність його життя не повинна змінюватися: він має залишатися ченцем, риза якого – проста, і служіння якого – в смиренні.

Єпископ отримує владу для управління, але разом з цією владою він отримує і велику відповідальність. Бо за доручених його піклуванню священників, ченців та вірних він дасть відповідь перед Самим Богом. Єпископ має повагу, як служитель Божий, але йому слід багато потрудитися, щоби ця повага стосувалася не лише його сану, але була також і заслуженим плодом його власних добрих діл.

Ти, улюблений у Христі брате, покликаний до служіння вікарного єпископа, отже ти будеш трудитися, як помічник Предстоятеля в управлінні. Однак від цього твоя відповідальність не зменшується і ти повинен ревно дбати про те, щоби виголос «Достойний!», «Аксіос!», який лунає цього дня щодо тебе, як визнаного гідним нести служіння єпископа, наповнюювався повсякденним змістом молитви, богослужіння і добрих діл.

Вчора ти перед собором ієрархів, перед духовенством, братією цієї обителі та вірними сповідав свою віру і ті думки, з якими ти приступаєш до нової праці. Також сьогодні перед богослужінням ти засвідчив перед представниками повноти Помісної Церкви свою православну віру, свою відданість канонічному порядку та соборному устрою Церкви. Пам'ятай все те, що ти засвідчив перед нами, бо обіцянку твою чують не лише люди, але і Сам Глава Церкви – Христос.

Твій попередній життєвий шлях готував тебе до цього служіння. І хоча ти визнаєш себе немичним та усвідомлюєш складність довіреної тобі праці, однак ти маєш вже і досвід служіння, і навички

успішної роботи, які також будуть тобі в нагоді. Радіємо сьогодні разом з тобою, боз цієї святої обителі та зі стін цієї духовної школи ти вийшов трудитися на ниві Христовій. І ось знову, за покликком Церкви, ти став посеред близького твого серцю храму, щоби тут розпочати нове для тебе служіння.

Собор ієрархів та представники повноти всієї нашої Церкви молитовно бажають тобі успіху в праці. Як ти розбудовував дотепер довірену твому керуванню обитель у Богуславі, успішно трудився – так само, і ще більше, ревно трудись, і тоді отримаєш правдиву похвалу від Бога та нев'янучий вінець слави.

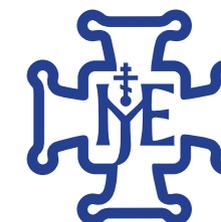
На цьому шляху тобі постійно траплятимуться перешкоди, тягар на твоїх плечах часом відчуватиметься як аж надто важкий. Але в час випробувань і скорботи згадуй, що ти ніколи не самотній у праці. З тобою – Господь і Його Свята Церква, з тобою молитовне заступництво святих. Покладайся на милість Божу і довіряй себе Господу, і надія та уповання твої не будуть осоромлені.

А як видимий знак опори в служінні прийми цей пастирський жезл, на вершині якого – хрест і змії мідні, що символізують собою хресну жертву і воскресіння Спасителя, Його страждання і Його перемогу над дияволом. Як ти рукою спиратимешся на цей жезл, так само духом своїм спирайся на ці істини віри – і служіння твоє буде плідним, а завершення його – славним.

Тож візьми в руки цей жезл служіння і від поданої тобі в таїнстві благодаті благослови, як архіпастир, народ Божий, який разом з нами молився за тебе.

Амінь».

Київ, Свято-Михайлівський
Золотоверхий монастир,
08 листопада 2023 р.

ПРОМОВА ПРЕДСТОЯТЕЛЯ ПЦУ ПІД ЧАС ЗУСТРІЧІ В ЛЮТЕРАНСЬКОМУ ЦЕРКОВНОМУ ДОМІ МІСТА ГЕЛЬСІНКІ, ФІНЛЯНДІЯ

ДОРОГІ БРАТИ І СЕСТРИ!

Найперше хочу висловити сердечну подяку і від себе особисто, і від Православної Церкви України, і від нашого народу, який страждає через війну, через напад російського агресора, за допомогу і підтримку, за молитви і співчуття, які ми маємо з вашого боку. Як і багато людей доброї волі у світі, християни країн нордичної Європи не залишилися байдужими, не полишили українців наодинціз безпрецедентним у новітній історії нашого континенту викликом зла, але поспішили на допомогу.

Тривалий час зв'язки між нашими країнами, між нашими народами були розірвані залізною завесою тоталітарної російської імперії зла. Але ми пам'ятаємо, що у глибинах історії долі наших народів були тісно переплетені. Наші народи прийняли християнство в один і той самий історичний період. І зараз ми маємо відновлювати історичну правду, відновлювати нашу взаємодію, особливо перед викликом спільної для всього нашого континенту загрози з боку російського агресора.

Я розпочав зі спогаду про нашу давню спільну історію тому, що однією з головних причин нинішньої кризи

є бажання кремлівського диктатора, російських світських та релігійних лідерів відновити імперію. Росію надихає на війну середньовічна імперіалістична концепція «Москва – третій Рим», яка трансформувалася в ідеологію «руського міра». І ця концепція виключає існування окремої, незалежної української ідентичності.

Москва вважає, що українського народу не існує і що ми – лише частина «великого російського народу». Заперечуючи українську ідентичність Москва тим самим заперечує і наше право мати незалежну українську державу, і наше право на церковну самостійність.

В чому головна причина такого ставлення? В тому, що без привласнення нашого історичного спадку, нашого минулого, нашої ідентичності, російська імперіалістична ідея не може існувати. Адже коли Київська держава була вже процвітаючою християнською країною східної Європи, Московії навіть не існувало. Московія з'явилася на історичній арені в першій половині XIV століття завдяки монгольській державі Золота Орда, і коріння Московської держави – саме в цій азіатській автократії.

Однак соромлячись такого свого походження Москва наполегливо протягом століть прагне привласнити собі не лише спадок давньої Київської княжої держави, але навіть і спадок Візантії. Нинішній тоталітарний режим, як і Московська патріархія, що його надихає і благословляє, справді вважають Росію світовим центром християнської цивілізації, «Римом» у середньовічній інтерпретації цього поняття. Хоча вони живуть з нами в один час, але ментально вони перебувають у полоні середньовіччя. Жорстокість і насильство, з якими Москва діє в Україні, акти геноциду і державного терору, які здійснює Росія проти українського народу, нагадують жорстокість релігійних воєн Європи минулого. Українська ідентичність ідеологами «руського міра» визначається як ересь. Це важко збагнути, але в XXI столітті російська держава і Церква живуть і діють за реаліями середньовіччя.

Отже, мова йде не про якість суперечки щодо територій чи політичні блоки. Мова йде про фундаментальні речі – чи існуватиме наш український народ і загалом Європа у сучасному світі, чи зможемо ми захистити досягнення свободи. Або російська імперія зла та інші тоталітарні режими повернуть Європу та світ до реалій минулого, коли діяло право сили, а не сила права.

Протягом десяти років Росія воює проти України. 22 місяці триває повномасштабна агресія. Попри впевненість і ворогів, і навіть друзів, що Україна не витримає нападу і впаде за кілька днів чи навіть тижнів,

ми вистояли та продовжуємо чинити опір. Наша мета – не припинення вогню, не мир «за будь-яку ціну», бо це буде лише продовженням страждань і дасть Росії час на підготовку до нового нападу. «Мінський процес» є доказом цього. Наша мета – справедливий і довготривалий мир. Ми хочемо, щоби цьому і наступним поколінням українців та європейців не довелося знову брати до рук зброю, аби захищати себе від нового нападу Росії.

Для того, щоби досягнути перемоги над агресором і встановити справедливий мир, нам потрібна допомога. Бо якщо би Україна зазнала поразки – це означало би, що агресор піде далі. Як він пішов далі після війни проти Грузії у 2008 р. Наступна його ціль – сусідні країни Європи. І Фінляндія, і країни Балтії, і Польща добре пам'ятають на прикладі власної історії, якою є російська агресія. Тому зараз нам необхідна вся можлива допомога і підтримка. Підтримуючи Україну Європа захищає своє майбутнє, свою свободу, мир для себе.

Нам потрібні молитва про перемогу і мир для України. Ми вдячні всім, хто молиться про це і відчуваємо силу цих молитов. Нам потрібне свідчення правди та моральна підтримка. Російська імперія зла намагається обплутати брехнею весь світ. Тому нам необхідно єднати зусилля у свідченні справжньої природи цієї війни, свідченні про російські злочини, зокрема і щодо насильства над релігійною свободою на окупованих територіях. Нам потрібна гуманітарна допомога, і ми щиро, безмежно вдячні за все, що вже було зроблене і продовжує робитися вами, вашими Церквами і країнами для цього.

Окремою великою проблемою є повернення депортованих Росією українських дітей. Десятки тисяч українських дітей вивезено в Росію, де їх цілеспрямовано позбавляють ідентичності та зв'язкуз Батьківщиною. Нам потрібна допомога в поверненні полонених і заручників, яких утримують в жорстоких, нелюдських умовах. Без постійного міжнародного тиску на Росію ці питання неможливо вирішити.

Сподіваюся, що у спілкуванні і тут, і надалі, матиму можливість відповісти на ваші питання. Ще раз хочу подякувати вам, усім християнам дружніх нам країн Північної Європи, за підтримку, за любов, за допомогу нашим біженцям і вимушеним переселенцям. Нехай Бог щедро винагородить вас і благословить за добро, яке ви робите.

Дякую за увагу та прошу – щодня згадуйте в молитві Україну і просіть Бога про перемогу правди і справедливий мир для нашого народу, який страждає.

ВІТАННЯ НА АДРЕСУ ПРЕДСТОЯТЕЛЯ ВІД ІМЕНІ ЄПІСКОПАТУ, ДУХОВЕНСТВА ТА МИРЯНІЗ НАГОДИ СВЯТА РІЗДВА ХРИСТОВОГО

“ВАШЕ БЛАЖЕНСТВО! ДОРОГИЙ НАШ
ВЛАДИКО І ОТЧЕ! ХРИСТОС НАРОДИВСЯ!

«**С**карбами цього свята прикрашаються усі празники й зодягаються в красу... Цей день більший від усіх днів, бо сьогодні Милосердний (Бог) прийшов до грішних» – такими словами учитель покаяння преподобний Єфрем Сирін

оспіває велич і значення для спасіння людини того славного дня, коли Син Божий стає Сином Людським. Мова йде про день, який не можна вмістити у звичайні буденні поняття якоїсь конкретної дати чи історичної епохи. Різдво Господа нашого Ісуса Христа, як і саме Божественне буття, вище від будь-яких визначень і категорій. І чим ще, як не спільною християнською молитвою, можемо гідно відсвяткувати цей знаменний день.

Вчора Ви, Ваше Блаженство, звершували Божественну Літургію у найбільш важливому для історії Православної Церкви України храмі – у Софії Київській. а сьогодні разом з нами, присутніми тут безпосередньо і заочно завдяки трансляціям богослужінь, підносите молитви у стінах Михайлівського Золотоверхого собору, який, без сумніву, історики колись назвуть колискою сучасної Помісної Української Православної Церкви. Так різдвяна молитва видимо й символічно об'єднує минувшину та сьогоднішню нашої Церкви. Цьогоріч ми святкуємо Різдво Христове за новим календарем разом із дев'ятьма, крім нас, Помісними Церквами. І слава Богу, що практично вся церковна спільнота України без спротиву, а з розумінням та щирим бажанням прийняла загальне рішення Церкви. Наша з Вами спільна молитва у ці дні – найкраща відповідь тим, хто ще вперто чіпляється за дати, історичні обставини, традиції або, краще сказати, просто звички, забуваючи за всім цим найважливіше: суть свята – Боговтілення, яке не залежить від людських міркувань і прагнень, адже Христос народився для нас зі Своїєї волі, а не заради нашого бажання.

Від усієї душі бажаємо Вам завжди мати добре внутрішнє налаштування, яке твориться в душі, яка щиро приймає дію Божої благодаті. Як можна описати цей стан? Правильно буде сказати: наблизитися до Бога, бо в Божій присутності чітко бачиться досконалість творіння, навіть тоді, коли через ураженість гріхом людська природа відступає від Творця. «Ось що ми святкуємо, ось що ми прославляємо цього дня: – говорить святий Григорій Богослов, – пришестья Бога до людей для того, щоб нам переселитися, або, краще сказати, повернутися до Бога (бо це правильніше!)».

У час Різдва бажаємо Вам, Ваше Блаженство, пережити це величне свято так, як в дитинстві. І не тільки тому, що дитячі спогади про Різдво Христове є, мабуть, найбільш приємними, але й тому, що Христос за висловом апостола Матфея навчає, щоб бути, як діти, бо тільки так можна увійти в Царство Боже. а що означає «бути, як діти»? Це здатність відкинути всі упередження, котрі стоять на перешкоді вільному і щирому прийнятті Бога. Маленькі діти не лукавлять, поки не навчаться цього від дорослих. Маленькі діти не стримуються показувати свою вразливість, шукають захисту, безпеки. Маленькі діти щиро радіють простим

речам, на які дорослі можуть і не звернути увагу. Різдво Христове навчає нас саме так бачити себе перед Богом: не можемо лукавити перед Ним, бо Йому відомі всі таємниці; не можемо хвалитися перед Богом своєю силою чи владою, бо далеко не все від нас залежить у житті; щира радість викорінює заздрість і примножує любов. У цьому всьому не прояв слабкості дитини у житті, а прояв сили людини поруч із Богом. Не зважаючи на обставини цьогорічного свята хочемо щиро побажати Вам і усій Вашій пастві, тобто кожному православному українцю – усім нам разом, щоб наступне Різдво Христове прийшло до нас в умовах справедливого миру на нашій землі. Це побажання ось уже тривалий час є найбільш важливим і бажаним дарунком для кожної свідомої людини. І хоча сили зла не припиняють творити справи темряви, та світло, що приніс втілений Господь, обов'язково подолає лихоліття війни і засяє правда Божа. Спаситель не залишить без уваги ті труди, які Ви від імені Церкви звершуєте, щоб підтримати наших захисників і захисниць, волонтерів, вимушених переселенців та біженців. Чуйність та небайдужість до людських проблем – одночасно і здобуток в скарбницю духовну, але й дар, бо завдяки цьому людина стає подібною до свого Творця.

Дякуємо, Ваше Блаженство, за молитву, яку ми сьогодні разом звершили, за мудрі настанови нагоди свята Різдва Христового. Хай народження Боголюдини, що сталося у Вифлеємі, завжди має місце у Вашому серці. Іс пола, еті деспота!».

Слово виголосив архієпископ Вишгородський Аганім у Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі, 26 грудня 2023 р.

СЛОВО ПРЕДСТОЯТЕЛЯ У ДЕНЬ СВЯТА СОБОРУ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ

ПРЕОСВЯЩЕННІ ВЛАДИКИ, ВСЕЧЕСНІ
ОТЦІ, ДОРОГІ БРАТИ І СЕСТРИ!
ХРИСТОС НАРОДИВСЯ!

Сердечно дякую, дорогий владико, за вітання і добрі побажання, за Вашу допомогу і співпрацю. Ми дякуємо нашим воїнам, нашим захисникам, завдяки яким ми маємо можливість нині службою і молитвою вшанувати свято Різдва Христового.

Протягом попереднього року наша Помісна Церква досягла багатьох вагомих здобутків. Цей рік нашого життя розпочався різдвяним богослужінням і українською молитвою в головному соборі Києво-Печерської Лаври та надалі був означений наполегливою працею над звільненням українського духовного простору від багатотлітнього ярма «руського міра». Сотні релігійних громад та десятки тисяч вірних протягом цього року долучилися до родини Православної Церкви України. На їхньому шляху супротивники

церковної єдності та прихильники московської залежності ставлять різноманітні перешкоди. Але все це не має успіху, бо неможливо зупини справу, яку благословив Бог.

Після тривалого соборного процесу наша Помісна Церква ухвалила рішення про календарну реформу, долучившись у своїй календарній традиції до більшості Помісних Православних Церков. І вже зараз ми можемо констатувати, що реформа ця була добре сприйнята і повнотою Православної Церкви України, і українським суспільством.

На Архієрейському Соборі у Києво-Печерській Лаврі та на Помісному Соборі у Святій Софії ми підбили підсумки п'яти років нашого церковного розвитку, що минули від часу Об'єднавчого Собору та отримання Томосу про автокефалію. У ці роки ми зіткнулися із надзвичайними зовнішніми та внутрішніми викликами, найбільш значимими з яких безперечно стали пандемія та повномасштабне російське вторгнення. Алез Божою допомогою та єднаючи зусилля ми успішно долали і продовжуємо долати їх. В чому також ми можемо бачити знак благословення Божого над нашою Помісною Церквою і за що ми постійно маємо бути вдячні Господу нашому Ісусу Христу!

Запорукою успішності нашої праці найперше є відданість Євангелію і православної християнській вірі, Переданню Церкви, канонічному порядку, а також наша любов до рідного українського народу і прагнення якнайкраще послужити йому в духовних потребах. Відповідаючи на виклики сьогодення і дбаючи про благо Церкви та успішність її місії ми запроваджуємо необхідні зміни, розвіюємо давні міфи й упередження щодо Церкви. Водночас ми твердо, непохитно і незмінно зберігаємо те, що є сутністю і основою церковного життя – євангельське духовне і моральне вчення, повноту Священного Передання і нашу християнську православну віру.

Прагнучи, за заповіддю Божою, мати мир з усіма тією мірою, якою це можливо і залежить від нас, ми в жодному разі не поступалися дотепер і не поступимося основоположними принципами християнства і православ'я ані у богословському вченні, ані у практичному церковному житті, ані в моралі. Маючи відкриті двері для всіх, хто бажає спасіння, хто бажає змінити своє життя відповідно до євангельського закликання покаяння і оновлення, ми

як Церква не можемо і не будемо благословляти гріх. Бо Церква відкрита для тих, хто бажає полишити гріх та оновитися, як і заповідає Господь і в чому Він Сам подає нам приклад, коли приймає грішників, що розкаюлися. Відкрита для грішників, але не для гріха.

Сьогодні, на другий день святкування Різдва Христового, цією соборною службою ми особливо вшановуємо Богородицю і Приснодіву Марію. Ми вшановуємо Її подвиг, ми вшановуємо Її материнське служіння. Бо Вона не лише стала Матір'ю для Сина Божого, але також є Матір'ю для всіх вірних. Як Мати, вона піклується про нас, Своїх дітей, захищає нас від зла, огортає нас Своєю любов'ю та турботою, завжди підносить молитви про тих, хто зі щирим серцем звертається до Неї.

Вшановуючи Пречисту Богородицю ми також вшановуємо і сам подвиг материнства. Ми складаємо подяку нашим матерям, нашим бабусям, якіз любов'ю і турботою піклуються про дітей, даних їм від Бога. Ніхто з нас не мав би життя і не досяг би нічого, якби не материнська турбота і піклування. Тож прославляючи Діву Марію, Матір Божу і Матір для всіх вірних, ми у Її особі та через Неї молитовно прославляємо усіх матерів і сам материнський подвиг, завдяки якому продовжує жити людство.

Дорогі владики, отці, брати і сестри! Сьогодні у цій соборній святковій службі ви представляєте повноту Церкви. І як Предстоятель у вашій особі я дякую всім нашим вірним, нашому українському чернецтву, нашим священикам і українському єпископату за підтримку, за молитви, за співпрацю в розбудові церковного життя. Лише разом і лише єднаючи наші зусилля, зберігаючи любов і злагоду між собою ми змогли досягти багатьох успіхів у такий порівняно невеликий історичний проміжок часу, як п'ять років. І надалі йдучи цим шляхом ми зможемо подолати, з Божою допомогою, й інші виклики, які стоять перед нами: досягти повноти єднання українського православ'я, досягти остаточного звільнення від ярма «руського міра» і Церкви, і України, а також після перемоги над російським агресором відновити і відбудувати нашу Батьківщину, наш спільний дім. І нехай Господь допоможе всім нам у році, що розпочинається, досягти перемоги і утвердити мир.

Слово виголошене у Свято-Михайлівському
Золотоверхому соборі м. Києва, 26 грудня 2023 р.

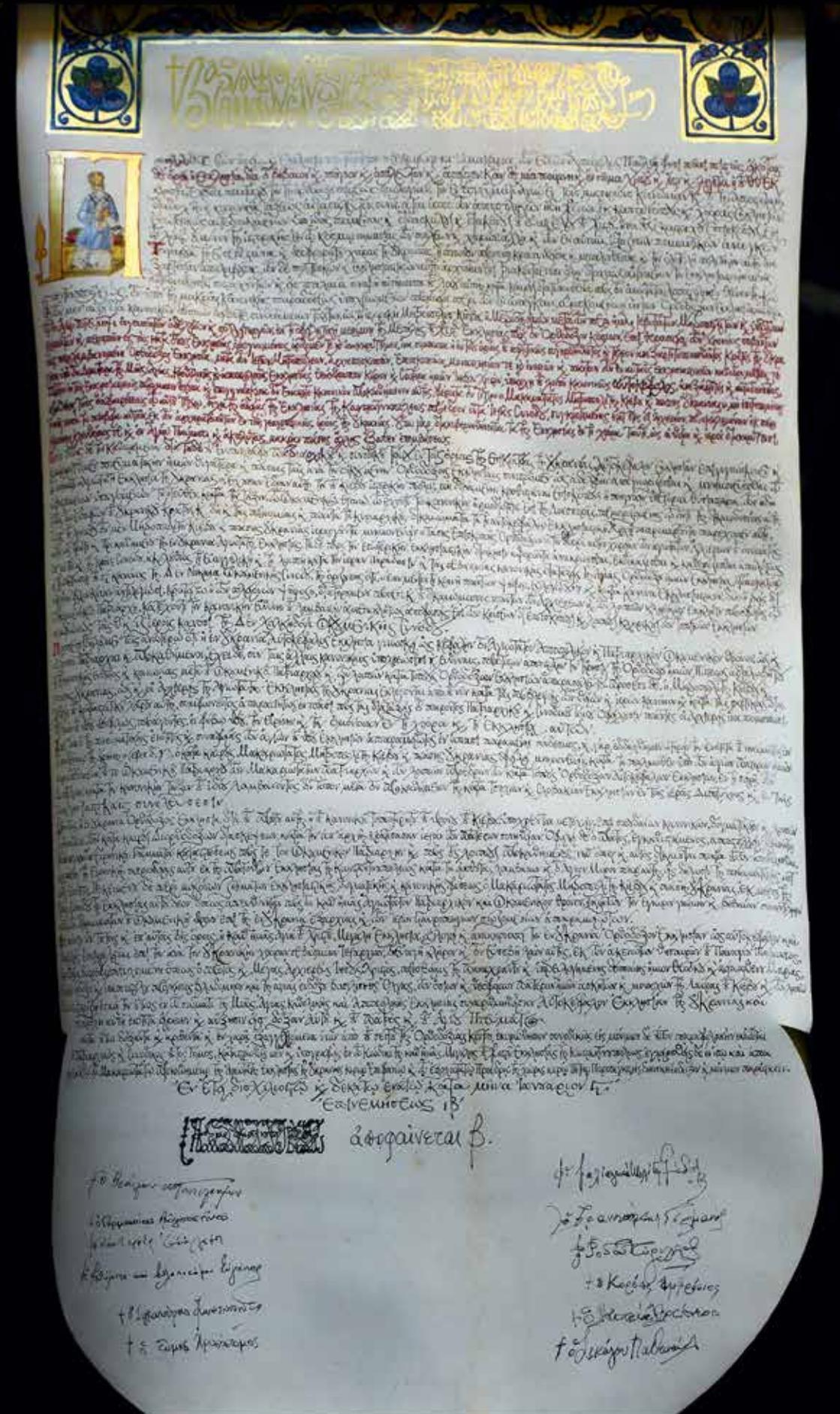

ВІДКРИТА, ПРАВДИВА, РІДНА – ТАКОЮ Є І БУДЕ НАША ЦЕРКВА

Наша Церква хоча формально і є плодом праці Об'єднавчого Собору 15 грудня 2018 р., однак вона виникла не на ньому, а має своє глибоке коріння та історичну і канонічну тяглисть. Вона бере початок від апостольського часу, розвивалася впродовж періоду княжої та козацької українських держав, існувала в часи імперського та комуністичного правління, досягнувши свого утвердження, як єдина і автокефальна Помісна Церква вже у відновленій незалежній Україні. З канонічної точки зору період розділення українського православ'я завершився у 2018 році

завдяки рішенням Вселенського Патріархату та Об'єднавчому Собору, підсумком чого стало отримання Томосу про автокефалію. З того часу Православна Церква України – єдина канонічно сформована православна юрисдикція в Україні. Нині, через 5 років буття після Об'єднавчого Собору, можемо з упевненістю констатувати: рішення, які на ньому були прийняті, успішно і надійно пройшли рецепцію – і міжнародної спільноти,

Патріарший і Синодальний Томос надання автокефального церковного устрою Православній Церкві України ▶

Молитва перед початком засідання Об'єднавчого Собору у Святій Софії Київській, 15 грудня 2018 р.

і Церкви-Матері, інших помісних Церков, а також українського єпископату, духовенства і віруючого народу.

Православна Церква України відбулася й успішно утверджується: адже нині вона є найбільшим релігійним об'єднанням в нашій державі, в першу чергу – за рівнем самоідентифікації з нею наших співгромадян та суспільної довіри, але також і за кількістю громад, які складають нашу єдину духовну родину. Народ підтримує її, бо Православна Церква України – завжди народом.

Єднання – це основа, це найкращий початок для доброї справи, це ключ до успіху і перемог. Цю істину підтверджують і цих п'ять років якісно нового буття Української Церкви. Адже почалося воно саме з об'єднання – з історичного Об'єднавчого Собору 15 грудня 2018 року, дез трьох гілок до того тривалий час поділеного українського православ'я було утворено єдину Помісну Українську Православну Церкву.

На правильному ґрунті постала наша Церква. Відкрита, правдива, близька до кожного, рідна – такою вона є і буде. Православна Церква України почала свій шлях єднання, і не лише архієреїв та священнослужителів, а й мільйонів вірян, які прагнули духовної незалежності і соборності. Неможливо забути ті щирі почуття добра, єднання, вдячності й підтримки, які вирували в той знаковий грудневий день на Софійській площі. Тоді тисячі людей кілька годин у молитві очікували позитивних новин від рішення Собору. І Господь дарував всім нам справдження цієї мрії.

Саме єдність дозволила нашій Церкві утвердитися, збільшитися і зміцніти. За цих 5 років ми досягли багатьох добрих плодів. Але найважливіше те, що Православна Церква України утвердилась як відкрита Церква українського народу. Церква, яка народом і в дні перемоги, і в дні випробувань, в радості та в горі. Церква, яка поруч як порадник,

як друг, як наставник і пастир. Церква, про яку наш мирянин, священник чи архієрей, не соромлячись, може сказати: «Це – моя Церква!». Ми є духовним щитом нашого народу і разом з ним, єдиною потужною силою, протистоїмо нашому ворогу. Ми разом повинні і будемо долати всі виклики, як внутрішні, так і зовнішні, бо Церква є душею українського народу, без якої наша держава, як тіло без душі, не може існувати.

Дякуємо Богові, що виявив щодо нашого народу особливе піклування і благоволив, аби п'ять років тому у Святій Софії Київській відбувся історичний Об'єднавчий Собор, на якому постала єдина

автокефальна помісна Українська Православна Церква.

Тож бажаю всім нам, повноті єдиної Помісної Української Православної Церкви й надалі зберігати правдиву єдність, мати справжню єднотність між собою, «щоб усі ви – як навчає апостол Павло – говорили одне і не було між вами розділення, а щоб ви з'єднані були в одному розумінні та в одній думці» (1 Кор. 1: 10). Нехай Господь і надалі всіх нас благословляє на плідну соборну працю на славу Божу, на благо Церкви й України!

Митрополит Київський і всієї України Епіфаній

Його Всесвятість, Вселенський Патріарх Варфоломій вручає Блаженнішому Митрополиту Київському і всієї України Епіфанію Томос про автокефалію Православної Церкви України. Художник – Артур Орльонов.

«Діти, зазвичай, просять у святого Миколая, щоби він здійснив їхні бажання. І в кожній дитині зараз мрія одна: якнайшвидша наша перемога. Не цукерок, не телефонів чи планшетів, не ігор чи забавок, а – закінчення війни, миру, спокою просять у святого Миколая і у Бога діти. Щоби їхні батьки повернулися з фронту, і щоб вони могли би всі разом, великою родиною, зібратися за святковим столом у своїй домівці. Такими є мрії дітей війни, які зараз є вимушеними переселенцями або дітьми військових, або, на превеликий жаль, вже напівсиротами чи сиротами».

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ

ДЕНЬ ВИГНАНЦЯ, АБО РІЗДВО ПІД ЧАС ВІЙНИ

СЕРГІЙ ШУМИЛО,

кандидат історичних наук,
доктор теології,
директор Міжнародного інституту
афонської спадщини

Різдвяно-Новорічні свята в Україні знову поєдналися зі смутком та біллю. У ці дні росія здійснила найбільш масовані ракетні атаки по містах України. Тільки за 5 днів між Різдвом і Новим роком РФ випустила по Україні понад 500 ракет і дронів. Пролунали вибухи в різних містах, зокрема й поруч з моїм житлом на "Лук'янівці". Всюди є загиблі та поранені, чимало нових руйнувань...

Так терористична «православна» росія в черговий раз привітала Україну з Різдвом Христовим та Новим роком... На душі невимовний біль. Іноді здається, що психіка більше цього не витримає. Той, хто не бачив, що таке війна, бомбардування, смерть, навряд чи зрозуміє, що відчувають мільйони українців... На жаль, на Заході серед ЗМІ, простих громадян та й навіть серед священників та колег-науковців все менше уваги, співчуття і розуміння до проблем війни в якійсь "далекій" та "чужій" для них Україні. Люди там "втомилась" від негативних новин. Їм не хочеться вже чути про війну, розмови про яку привносять дискомфорт. Ба більше, війну ж вони бачать лише з екранів телевізорів та смартфонів, як свого роду якусь "розвагу". Це не дозволяє реально відчувати весь її жах і трагізм.

Митрополит Епіфаній у звільненому від росіян м. Ірпінь, 6 квітня 2022 р.

Багато хто не хоче розуміти, чому ми після 24.02.22 світ бачимо, як кажуть, в "чорно-білих" тонах. Чому емоційно реагуємо на розмови про "велику" російську культуру, російську церкву. Чому не хочемо більше бачити в Україні будь-які організації (громадські, політичні, комерційні, культурні чи релігійні), які пов'язані з центром у державі-агресорі. Звісно, якби їхні домівки та вони самі хоч кілька хвилин побули під російськими бомбардуваннями, то, впевнений, їхня "толерантність" та "широта поглядів" в одну мить змінилися б (як це сталося зі мною та мільйонами інших українців). Проте, у них, слава Богу, на цій війні немає загиблих родичів і друзів, немає зруйнованих будинків. Слава Богу, їх не вбивають і не бомблять майже два роки... На відміну від нашої, їхня психіка спокійна і не травмована. Їм легко давати поради про те, що демократичне суспільство має толерувати людей будь-якими поглядами. Бо вони не на війні.

А ми і далі на війні. Ми щодня живемо із цим. Щодня у когось нас гинуть рідні чи знайомі. Українцям і далі власними силами доводиться витримувати навалу цієї дикої орди з півночі.

Так, на війні все бачиться і сприймається зовсім інакше, ніж у мирний час. Наш світ після 24.02.22 поділився на дві частини, по середині якого проходить лінія фронту. Так, по ту лінію для нас "чорне". Так, це "чорне" зветься росія. Хотілося б більше ніколи не чути навіть самої цієї назви... Як і про все, щоз нею пов'язане... Ані про російську культуру, ані про російську церкву, ані про "російський світ" і т.п. Бо це все є маркером і прапором цієї війни, мета якої – цілковите знищення українців та України. Напевно, коли ми переможемо, ми знову зможемо дивитись на світ по-іншому, не лише в "чорно-білих" тонах. Але чи можливо це тепер? Ми справді стали іншими, ніж були до 24.02.22. І поки лунають вибухи, гинуть

люди, а наші рідні та друзі у небезпеці, чи можемо ми бути іншими, толерантними, не емоційними? Чи дає війна на це вибір? Чи дає нам росія на це вибір?

На цьому фото світ, який тепер (вже майже два роки!) всі ми бачимо крізь пробоїни у будинках від вибухів російських ракет... Це бачення світу у нас справді тепер не таке, як колись у мирний час...

Але попри все це ми продовжуємо триматись. Здавалось би, це неможливо. Але ми продовжуємо жити. Не тільки боротись і оплакувати загибель рідних і близьких, але й по-людськи радіти, любити, вірити... Наша віра нам надає сил, наснаги і витримки. У ній запорука нашої перемоги.

Війна змушує по-іншому подивитись на багато речей, переоцінити та переосмислити. Настають миті, коли ти лишаєшся сам на сам із Богом. Коли лише на Нього вся надія...

Під час війни Бог стає не абстрактним і уявним, а реальним. Він опиняється поруч із нами в наших стражданнях. Особливо близький у найбільш тяжкі миті життя.

Це може здаватись дивним. Але саме таким є Бог, страждаючим і співпереживаючим разом із нами. Тут хотілося б трохи згадати про Різдво. Посеред мороку війни це свято для багатьох нас стало особливо вагомим. Адже воно саме про нас...

Від самого народження, з малечку Христос змушений був стати біженцем. Він зростав у Сім'ї біженців-вигнанців на чужині, які змушені були тікати від насильства, масових вбивств і смерті. Як і тепер тисячі українських дітей народжуються і ростуть в сім'ях біженців у вигнанні. Це наш Христос – страждаючий разом з нами. У ці дні мені разом з тисячами інших українців особливо близький і зрозумілий саме цей образ Христа.

Вшановування Його народження (незалежно від дати календаря) набирає особливого змісту, відмінного від звичного, загорнутого у розкішні шати штучного пафосу. Адже воно було не таким. Христос сьогодні знову народжується не в палацах чи позолочених святилищах, а в підвалах, бомбосховищах та окопах, під бомбардуваннями, на згарищах, у в'язницях та вигнанні...

Тоді тирана, від якого змушені були тікати Йосиф і Марія разом з новонародженим Немовлям, звали Ірод, тепер його звать Путін. Нічого не змінилось. Новий Ірод, як і понад 2023 роки тому, знову в маніакальному божевіллі віддає накази масово вбивати дітей та невинних людей, насолоджуючись стражданнями і смертю. Послідовники нового Ірода полюбують розшифровувати його прізвище як "путь іной" (путь ін). Це правда. Шлях Христа – це шлях Любові, Добра і Життя ("Я є Шлях, Істина й Життя"). Вони ж свідомо обрали "путь іной" – шлях облуди, насильства і смерті. Це шлях

антихриста. Путін і є дрібним уособленням такого собі "антихриста", який прагне підмінити Істину ("ἀντί" з грец. – замість, підміна). Як і 2023 роки тому, на його боці армія вбивць і жерців, які готові благословляти будь-які його злочини. Але не Правда. Вона на боці України. Як і на боці всіх страждених та вигнаних за правду. а томуз нами Христос. Страждаючий, як і мільйони українців. Це наше Різдво. Воно наше і 25 грудня, і 7 січня, і в будь-який інший день. Разом з Христом тепер народжується нова Україна. Посеред темряви насильства, руйнувань і смертей. І це народження не придушити ніяким Іродом, ані старим, ані новим.

Життя перемагає смерть, Любов перемагає ненависть, Світло – темряву, Правда – брехню. Україна переможе імперію зла та олжі. Бо Христос народився і переміг. Тож зі святом усіх, дорогі українці! Христос народився! Славимо Його!

СОБОР АРХІСТРАТИГА МИХАЇЛА ТА ІНШИХ НЕБЕСНИХ СИЛ БЕЗПЛОТНИХ

Слово «Собор» має декілька значень. Це і храм Божий, це і зібрання духовенства і вірних для вирішення догматичних і церковних питань, це також і «спільне прославлення». Цим торжеством Церква підкреслює особливе значення ангелів у нашому житті. У християнстві існує вчення про «інших розумних істот», окрім людей. Вони створені раніше за нас і досконаліші за нас. Згідно біблійного вчення, ангели, або ж янголи, – це істоти, котрі стоять близько до Бога. Господь послуговується ними для втілення певних ідей. «Ангелос» грецькою означає «посланець», отже, ангели є тими, кого Творець посилає у світ.

Святкування Собору архистратига Божого Михаїла та інших Небесних Сил безплотних встановлено на початку IV ст. на Помісному Лаодикійському Соборі, який відбувся за декілька років до I Вселенського Собору. Лаодикійський Собор 35-м правилом засудив і відкинув еретичне поклоніння ангелам як творцям та правителям світу і утвердив православне шанування їх.

Про архангела Михаїла можна дізнатися з біблійної книги Одкровення. В ній описується битва на Небі між ангелами, вірними Богові, й ангелами, котрі чинили опір Його волі. Провідник добрих янголів – Михаїл. Це сталося,

коли вибухнув «заколот ангелів», що розколов світ. Найпрекраснішим, наймогутнішим із небожителів був архангел, якого латинською мовою прийнято називати Люцифер (це ім'я спершу означало «ранкова зоря, денниця»). Але гордія і задрість до Небесного Отця зробили його потворним чудовиськом. Він захотів стати вище за Бога, хоча був вище за всіх ангелів, ближче за всіх до Престолу Всевишнього. Та, змінившись, упав у пекельну безодню і потягнув за собою третину небожителів. «І скинутий був великий дракон, древній змії, званий дияволом і сатаною, що спокушає всю вселенну, скинутий на землю, і ангели його скинуті з ним» (Одкр. 12:9).

Архангел Михаїл був непохитним у вірності, великий смиренням. І окрилене Божественною силою й любов'ю воїнство архангела Михаїла скинуло у прах Люцифера, незважаючи на всю міць і гордію. Втративши небесну славу, той уже не був подібний до світлої зорі, а став дияволом, батьком брехні та всілякого зла. Михаїл же став називатися архистратигом, тобто воєначальником, провідником небесних сил. Палаючи любов'ю до Бога, він палає любов'ю і до Божого творіння – людини. З давніх часів Святе Письмо пам'ятає про його благодіяння людям. Ще в Старому Завіті оповідається про Михаїла як про князя, що стоїть за синів народу. Після пришестя Христа він став один із найбільших помічників

для людей. а гріх, породжений задрісником дияволом, є причиною бід, страждань, смертей і пекельних мук.

За церковним переданням, що закарбоване в службі архистратигу Михаїлу, він приймав участь у багатьох старозавітних подіях. Під час виходу ізраїльтян з Єгипту він супроводжував їх у вигляді вогненного стовпа вночі і хмарного вдень. Через нього явився Сила Господня, що знищила єгиптян посланих фараоном наздогнати ізраїльтян. Архистратиг Михаїл захищав Ізраїль у всіх бідах. Він явився Ісусу Навину і відкрив волю Господа на взяття Єрихону (Нав. 5, 13-16). Сила великого архистратига Божого явилась у знищенні 185 тисяч воїнів Асирійського царя Сеннахирима (4 Цар.19, 35), в поразці нечестивого Антіохового воєначальника Гліодора і в огороженні від вогню трьох святих отроків – Ананії, Азарії і Мисаїла, кинутих в піч на спалення за відмову поклонитися ідолу (Дан. 3, 92-95). З волі Божої, переніс пророка Авакумаз Юдеї до Вавилону, щоб дати їжу Даниїлу кинутому у рівз левами (кондак акафіста, 8). Архангел Михаїл заборонив дияволу явити іудеям тіло святого Мойсея для обожнення (Іуд. 1,9). Святий Архангел Михаїл явив свою силу, коли він дивно спас отрока, кинутого грабіжниками в морез каменем на ший біля берегів Афону (Афонський Патерик).

Чини Ангельські розділяються на три ієрархії – вищу, середню і нижчу. Кожну ієрархію складають

(Кол. 1, 16), що таємничо і неосяжно носять Бога. Вони служать правосуддю Божому.

Середню Ангельську ієрархію складають три чини: Господства, Сили і Власті. Господства (Кол. 1,16) володіють над наступними чинами Ангелів. Вони настановляють поставлених від Бога земних володарів на мудре правління. Господства навчають володіти почуттями, приборкувати гріховні бажання, підкоряти плоть духу, панувати над своєю волею, перемагати спокуси. Сили (1 Пет. 3, 22) виконують волю Божу. Вони творять чудеса і посилають благодать чудотворення і прозорливості угодникам Божим. Сили допомагають людям у несенні послуху, укріплюють в терпінні, дарують духовну кріпкість і мужність. Власті (1 Пет. 3, 22; Кол. 1, 16) мають владу приборкувати силу диявола. Вони відбивають від людей бісівські спокуси, утверджують подвижників, оберігають їх, допомагають людям у боротьбі зі злими помислами.

Нижчу ієрархію складають також три чини: Начала, Архангели та Ангели. Начала (Кол. 1, 16) керують нижчими ангелами, направляючи їх до виконання Божественних повелінь. Їм доручено керувати всесвітом, охороняти країни, народи, племена. Начала настановляють людей віддавати кожному честь, яка належить його званню. Навчають керівників виконувати посадові обов'язки не заради особистої слави і вигоди, а заради честі Божої і користі ближнім.

Архангели (1Сол. 4, 16) благовістять про велике і преславне, відкривають тайни віри, пророцтва і розуміння волі Божої, укріплюють в людях святу віру, просвічуючи їхній розум світлом Святого Євангелія. Ангели (1 Пет. 3,22) найбільш близькі до людей. Вони сповіщають наміри Божі, настановляють людей до святого життя. Вони охороняють віруючих, утримують від падіння, піднімають впалих, ніколи не покидають нас і завжди готові допомогти, якщо ми забажаємо.

Всі чини Небесних сил носять загальну назву Ангелів – за суттю свого служіння. Господь відкриває Свою волю вищим Ангелам, а вони, в свою чергу, просвічують решту.

три чини. У вищу ієрархію входять: Серафими, Херувими, Престоли. Найближче до Пресвятої Трійці знаходяться шестикрилі Серафими (Полум'яні, Вогненні) (Іс. 6, 2). Вони полум'яніють любов'ю до Бога і інших спонукають до неї. Після Серафимів Господу предстоять багатоокі Херувими (Бут. 3, 24). Їхнє ім'я означає «вилиття премудрості», «просвіщення», бо через них, що сяють світлом Богопізнання і розуміння таїн Божих, посилається премудрість і просвіщення для істинного Богопізнання.

За Херувимами – предстоять Богоносні за благодаттю, даною їм для служіння, Престоли

Слід зазначити, що шанування святого архістратига Михаїла почалося на наших землях ще за часів древньої Русі, про це свідчать чудеса явлені архангелом Божим і велика кількість храмів та монастирів побудованих нашими благочестивими предками на честь Начальника Небесних сил. Тут треба згадати, про Михайлівський Золотоверхий монастир у Києві, який обрав для себе за оселю архістратиг Михаїл. Місто Київ, злотоглава столиця нашої держави і вся Україна мають собі за небесного покровителя Архангела Михаїла.

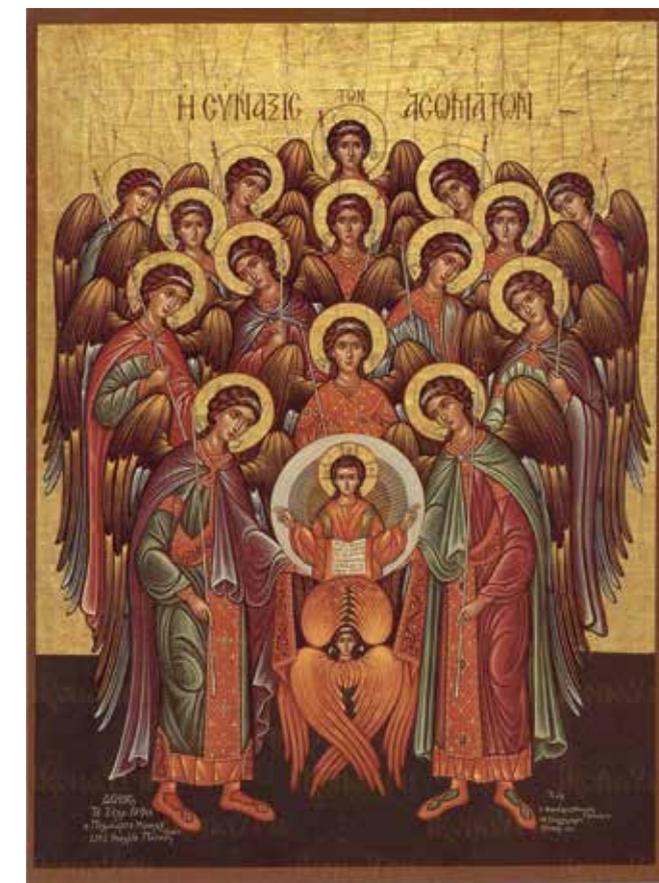
З Священного Писання і Священного Передання для нас відомі також такі Архангели:

Гавриїл – кріпость (сила) Божа, провісник і служитель Божественної могутності (Дан. 8, 16; Лк. 1, 26); Рафаїл – лікування Боже, цілитель людських недугів (Тов.3, 16; 12,15); Уриїл – вогонь, чи світло Боже, просвітитель (3 Езд. 5, 20); Селафіїл – молитвеник Божий, той що спонукає до молитви (3 Езд. 5, 16); Єгудіїл – той що славить Бога, той що підкріплює працюючих для слави Господньої і молільник про відплату їм за подвиги; Варахіїл – роздавач благословення Божого на добрі діла, той що просить для людей милості Божі; Ериміїл – піднесення до Бога (3 Езд. 4, 36).

Втім, деякі святі висловлюють думки, що розподіл ангелів на дев'ять чинів охоплює тільки ті імена,

які відкриті в слові Божому, але не охоплює інших імен і чинів ангельських, які нам ще не відкриті. Так, наприклад, ап. Іоанн Богослов у книзі Одкровення згадує про таємничих «тварин» і про сім «духів» біля престолу Божого: «Благодать вам і мир від Того, Хто є і був і гряде, та від семи духів, які знаходяться перед престолом Його» (Одкр. 1:4). Перераховуючи ангелів, ап. Павло пише, що Христос перебуває на небі «вище від усякого начальства, і влади, і сили, і панування, і всякого імені, названого не тільки в цьому віці, але і в майбутньому», даючи цим зрозуміти, що є ангельські чини, назви яких невідомі людям (Еф. 1:21).

Яке ж призначення істот духовного світу? Очевидно, вони призначені Богом для того, щоб бути досконалими відображеннями Його величі і слави, з нероздільною участю в Його блаженстві. Якщо про видимі небеса сказано: «Небеса повідають славу Богу» (Пс. 18:2), то тим більше така мета духовних небес.

МИТРОПОЛИТ ЛЬВІВСЬКИЙ
І СОКАЛЬСЬКИЙ ДИМИТРІЙ (РУДЮК),
голова Інституту церковної історії

СВЯЩЕННОМУЧЕНИК МАКАРІЙ, МИТРОПОЛИТ КИЇВСЬКИЙ І ВСІЄЇ РУСИ (Р. Н. НЕВІД. – 1497 Р.)

Наступним Київським митрополитом після смерті Іони Глезни (1488-1494) став священномученик Макарій Черт (1494-1497). Нагадаємо, що на кінець XV ст. на відміну від Московських митрополитів, Київські святителі знаходились в канонічній єдності із Матір'ю-Церквою Константинопольською і свято дотримувались святих правил та приписів церковних. Особливо такою ревністю та любов'ю до своєї пастви відзначався митрополит Київський і всієї Руси Макарій, якому довелося святителювати на тлі цієї складної доби в церковному і політичному відношенні.

Про те, де народився майбутній святитель маємо досить скупи відомості. Батьки його виховали в православній вірі. В юнацькі роки він прийняв чернечий постриг і проходив послух у Київських монастирях, а потім переїхав до Вільно [1, с. 680].

На кафедру Київських митрополитів Макарій був вибраний із архимандритів Віленського Свято-Троїцького монастиря. У його висвяті на митрополити Київські взяли участь єпископи: Володимирський Вассіан, Полоцький Лука, Турівський Вассіан, Луцький Іона. У справі поставлення архимандрита Макарія в митрополити Київські була проведена деяка поспішність, спочатку без згоди на те Константинополя. Чому так поступив єпископат Київської митрополії, яка знаходилась в юрисдикції Константинопольської

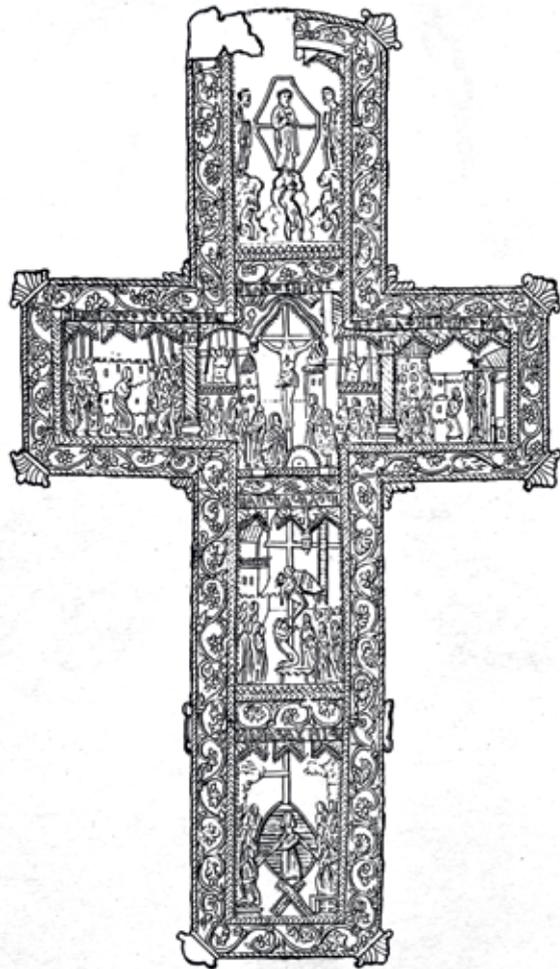
церкви, невідомо, але потім ієрархи Української Церкви послали делегацію на чолі зі старцем Діонісієм та дияконом Германом за благословенням до патріарха Нифонта і після повернення такої делегації із Царгороду єпископи змушені були виправдовуватися перед посланцем Константинопольської церкви Іоасафом, який зробив братерське зауваження за порушення чинного порядку: "Більше не ставте митрополита перше ніж отримаєте від нас благословення, хіба що із-за великої потреби". "Ось така потреба і була, – відповідали єпископи, – ми не відкидаємо давніх звичаїв соборної Царгородської церкви і благословення отця нашого патріарха, але зробили це за потребою, як і раніше нас робили наші браття-єпископи за великого князя Вітовта, настановивши митрополитом Григорія Цамблака. І навіть у правилах святих апостолів і святих отців написано: хай два або три єпископа без всякого сумніву поставляють єпископа". Тоді грецький посланець визнав: "Ви вчинили добре. За потребу і застосування закону буває" [8, с. 401]. Єпископи представнику патріарха пояснили ці причини, які для нас залишились невідомими. Можливо вони це вчинили ревності за православ'ям. Принаймні святитель Макарій це швидко доказав. Константинопольський посланець від патріарха Іоасаф привіз 1496 року окремі патріарші грамоти великими олов'яними печатками. Вони були адресовані великому князю, князні, митрополиту, єпископам, князям, боярам і всій православній людині.

В роки недовготривалого святительства Макарія сталася важлива політична подія – шлюб великого князя

Уявне зображення митрополита Київського і всієї Руси Священномученика Макарія. Портрет пензля А. Орлюнова з приватної колекції митрополита Димитрія (Рудюка)

Свщмч. Макарій (Черта)
митрополит Київський, Галицький і всієї Руси
(1494 – 1497)

Хрест митрополита Макарія із Софійського собору м. Києва. Малюнок.

Олександра Казимировича з донькою Московського великого князя Івана III Оленою. Як зазначив історик церкви А. Карташев, шлюб цей був спробою влаштування якщо не вічного, то довготривалого миру між "Русю і Русю" [8, с. 401]. У великому князівстві Литовському духовенство на чолі з митрополитом надіялося на повернення втрачених прав і свобод, а також на піднесення ролі Православної Церкви. Спочатку римокатолик Олександр клятвено обіцяв не перешкоджати своїй майбутній дружині Олені "дотримуватися грецького закону, і не примушувати її до римського". У лютому 1495 року Олена прибула зі своєю свитою для вінчання в столицю Литви – Вільно. Митрополит Макарій зустрів її біля кафедральної церкви Різдва Богородиці. Потім було узгоджено з обох сторін чин вінчання. Мали співслужити ієрархи обох церков. Необхідно зауважити, що подібне траплялося рідко через розділення церков. Однак, право першості було надано Римсько-Католицькій Церкві. Вінчання відбувалося в костьолі святого Станіслава.

Митрополит Макарій був присутнім, але не служив. Роль звершення православного чину вінчання була доручена духівнику Олену – священику Фоми, який зустрів її з хрестом поряд із католицьким єпископом Войтехом Табором. Але останній не благословив Олену і не дав їй поцілувати хреста. Вона поцілувала лише хрест в руках православного священика Фоми. Невдовзі після вінчання православне духовенство попросило в князя Олександра дозволу на побудову нового православного храму в самому місті Вільно, але князь Олександр відмовив посилаючись на закони в яких було сказано про те, щоб "церков грецьких не множити" [3, с. 51]. На цьому всі сподівання православних на цей династичний шлюб розтанули, як віск. Вже потім, називаючи причини військового конфлікту між Москвою і Вільно, що стався невдовзі після такої величної події, Московський князь не забув пригадати й образи релігійних почуттів, коли князь Литовський Олександр "митрополиту Макарію, архимандриту Троїцькому, нашої дочки вінчати не велів" [5, с. 62-64]. Також цьому конфлікту сприяли чутки про спроби князя Олександра повернути "в прокляту латинську веру" свою дружину Олену [3, с. 51-52].

Митрополит Макарій з усією ревністю намагався запровадити у митрополії порядок. Інколи навіть зустрічав опір з боку духовенства. Але все це він творив тільки для зміцнення православ'я в тодішніх литовсько-руських землях і для блага самої церкви і віри. У цьому контексті відносин митрополита з духовенством не можна оминати ще один факт – про прізвище митрополита Макарія. Інформацію про це подає нам літопис XVI століття: "І постави архимандрита Макарія, по прозванію Черта, митрополитом Києву і всей Русі" [16, с. 141]. Звідки взялося таке дивне прізвище в нашого митрополита Макарія невідомо, але можна тільки здогадуватися. На нашу думку найбільш правильно до пояснення цього прізвища підходить сучасний історик церкви професор В. Ульяновський, який у своїй капітальній праці "Київський митрополит Спиридон" подає нам цікаву інформацію про прізвище Спиридона – "Сатана" [20, с. 37]. Зауважимо, що цей опальний митрополит був поставлений у Царгороді в митрополити Київські 1476 року, але не був прийнятий ні в Литві, ні в Московському князівстві. Літописи також подавали його прізвище із своерідною інтерпретацією "его же Сатаною зовут за резвость его". Але як і в першому випадку – у прізвиську "Сатана", так в другому – "Чорт" – відсутня навіть "тінь демонізму". "Вочевидь дані обидва прізвиська мали приземлено-побутове значення, підкреслюючи темперамент, "холеричний тип" людини", – зауважує професор В. Ульяновський [19, с. 44]. Можна принагідно здогадуватися, що таке прізвище митрополит Макарій отримав за свою ревність і суворість по відношенню

до підлеглого духовенства. Адже навіть в акафісті ми знаходимо про священномученика таку похвалу: "Радуйся, міцна палиця Христова". Дослідниця історії Києво-Софійського некрополя Н. Нікітенко вважає, що так його називали католики та уніати через принциповість і непоступливість у справах віри [11, с. 47].

Недовго довелося керувати Київською Церквою митрополиту Макарію. Йому судилося стати жертвою набігів перекопських татар. Тоді Київські митрополити зазвичай жили у Вільно, але їх кафедральним містом залишався все таки Київ. Саме цю православну столицю, матір городів руських, постійно плондрували нечестиві агаряни, які до речі інколи це робили із намови і Московського князя, так як це сталося через союз Івана ШІІІ руйнівником Києва татарським ханом Менгли-Гіреєм. Весною 1482 року цей татарський провідник пограбував Київ, зокрема його святині і послав Московському князю Івану ШІІІ, як трофей – золоту чашу і дискос із Софійського собору. Московський, так званий "захитник истиннаго православия" дякував Мінгли-Гірею за погром Києва і пильно просив його, як стверджує історик М. Грушевський, не миритися з королем "інакше сказавши – вести далі свої напади" [6, с. 327]. Що й дійсно відбувалося протягом десятка років.

Під час святих пасхальних днів 1497 року митрополит Макарій поспішив відвідати свою київську паству. 1 травня 1497 року безбожні перекопські татари вбили преосвященного митрополита Київського і всієї Русі, архієпископа Макарія. Літописець розповідає: "В лето 7005 (1497)... Того же лета месяца маиа у первыи день шестое недели по Велице дни, у понеделок, убили безбожнии татарове перекопський преосвященнаго Митрополита Киевського и всея Русі архієпископа Макария, пореклом Чорта, у селе Скриголове на Бчичи реце, за пять миль от Мозыря. Ту его нагнаша не ведущю о них никомуждо, без вести увоидоша у землю и всех, еже с ним, побиша, а иных у плен побрали..." [13, с. 124]. "Але – уповаю на Господа Бога, – продовжує Київський літописець, – що така смерть сталася архиерею Божому для великої йому нагороди, бо він їхав у Київ, бажаючи допомогти церкві Божій Софії, яка була розграблена раніше тими ж агарянами. Жахливо, браття, якщо таке сталось архиереєм Божим, за попущенням Божим, то ми як уникнемо гніву Божого за наші діла?", – запитує літописець [13, с. 124]. В житті ж священномученика відзначено такий факт, що в момент нападу татар він зверхував Божественну літургію в церкві села Стриголове і коли нависла загроза життю він не покинув богослужіння. "Рятуйтеся, дітки, – сказав Святитель пастві, – а мені не можна, я віддаю себе волі Божій" [11, с. 48]. Всі вірні розбіглися і залишився тільки один

митрополит. Нечестиві агаряни вдерлися у храм і один із низ відтяв голову і праву руку святителю прямо біля престолу і "кров йогоз Божественною Кров'ю змішалася", як співаємо ми в акафісті священномученику [2]. Після відходу татар благочестиві православні християни тіло вбитого митрополита перенесли до Києва і його було покладено на вічний спокій у Софійському соборі, куди так поспішав митрополит.

З огляду на літопис – такою була офіційна версія. Історик Н. Нікітенко вважає, що "трагічна загибель Макарія має всі ознаки замовленого політичного вбивства. Як могли татарські вершники таємно від усіх проникнути весняним бездоріжжям від Перекопу у глухий край прип'ятських боліт? Та й навіщо їм було вбивати Святителя? Нагадаємо, що за прадавнім звичаєм голову, а інколи і праву руку, виконавці вбивства показували замовнику як доказ..." [11, с. 49]. І дійсно цих частин тіла при мощах святителя немає.

Канонізація митрополита відбулася напевно незабаром. Православні кияни свято шанували пам'ять мученика за віру. "З повідомлення Еріха Лясоти від 1594 року ясно, – каже дослідниця Н. Нікітенко, – що вже тоді митрополита шанували як Святого, бо тіло його лишалося нетлінним" [11, с. 50]. Від його мощів творилися і преславні чудеса. Святитель Макарій не переставав бути захисником своєї пастви та київських святинь після мученицької смерті. Києво-Печерський монах Афанасій Кальнофойський так описує одне з них: "В 1625 році, під час правління Польського короля Сигізмунда, за тодішнього воєводи Київського Фоми Замойського, при митрополиті Іові Борецьким, пани Андрій і Стефан, що приїхали із села, бачили рано вранці, ще на світанку, велике світло в Софійській церкві, немов би від свічок запалене, і чули досить приємний спів, який виходив із тієї ж церкви. Будучи збентеженими від такого видіння в ранній час, вони стали заглядати до церкви крізь тріщини, які утворилися в стінах від руки ворогів і негоди, і побачили на хорах небесних співців, які були зодягнені в білі ризи. Про все це Андрій і Стефан розповіли преосвященному митрополиту Київському. Сталось так, що і сам владика, гуляючи вранці в садку, бачив у великій бані церкви вогонь, і бажаючи довідатися причину такого раннього освітлення собору, послав слугу свого до церковної сторожі. Коли дізналися, що в собор нікого не впускали, то святитель сказав: "Пам'ятайте, милі діти, слова мої, що якщо я сам, почила вже людина, не дочекаюсь, то після мене нащадки побачать, що ця церква туди повернеться, від кого вона була відібрана, і що Господь утішить Свій народ, який тепер в смутку перебуває" [17, с. 167-168]. Таким чином через чудеса святитель Макарій для свого наступника по Київській кафедрі

православного митрополита Іова Борецького показав, що Софійський собор, відібраний у православних уніатами після 1596 року знову повернеться назад і буде осідком православного митрополита. Так і сталося в 1633 році, за розпорядженням Польського короля Владислава, турботами та стараннями митрополита Київського Петра Могилы, Києво-Софійський собор було повернуто православним. Видіння чудесного світла, яке виходило від мощів священномученика Макарія повторювалось ще декілька раз в 1634, 1636 і 1638 роках, коли Українська церква, завдяки ревному святителю і наступнику священномученика, митрополиту Петру Могилі оновлювалася та піднімалася з колін [15, с. 36].

Більше ніж 400 років мощі угодника Божого священномученика Макарія спочивали у Києво-Софійському соборі. Їм поклонитися і помолитися приходило тисячі вірних звідусіль. Митрополит Київський Євгеній Болховітін в своїй капітальній праці "Описание Киево-Софийского собора и Киевской иерархии" свідчить, що мощі святителя Макарія знаходяться "під балдахіном в правому боці Софійського собору в раці, яка обкладена сріблом, при південній стіні вівтаря святого Архистратига Михаїла" [4, с. 69]. Наступний автор розвідки про Києво-Софійський собор протоіерей Петро Орловський пише, що мощі святителя Макарія "покояться перед іконостасом Архангело-Михайлівського бічного вівтаря, в срібній раці, яка була влаштована митрополитом Євгенієм в 1833 році. Мощі ці кожного року 1 травня обносяться навколо собору" [12, с. 44].

Узагалі митрополит Київський Євгеній Болховітін був великим шанувальником священномученика Макарія. Раніше пам'ять святителю відзначалася 19 січня (за старим стилем) в день його небесного покровителя Макарія Єгипетського, на честь якого він був пострижений в чернецтво. Але за розпорядженням митрополита Євгенія 1827 року було перенесено день пам'яті святителя Макарія на 1 травня. Зроблено це було в настанову киянам, які тоді в своєму надмірному шануванні дня весни доходили до чисто язичницьких вакханалій у Шулявській діброві. До нас дійшли слова митрополита Євгенія, виголошені ним 1 травня 1827 року, коли стало очевидним, що багато хто не з'явився на урочисту службу цього дня: "Нехай веселяться за містом, – сказав митрополит, – а я в цей день буду молитися у місті" [10, с. 292-293]. З часом ці протиріччя зникли і масові гуляння на Шулявці в день пам'яті священномученика Макарія набули благодетельного характеру і ніякі ристалища не заважали віруючій людині помолитися зранку біля мощів священномученика, а після того відпочити на природі. У розділі "Єпархіальної хроніки" "Київських

єпархіальних відомостей" за 1861 рік також згадується про встановлення митрополитом Київським Євгенієм святкування священномученику Макарію 1 травня і описано також цьогорічні урочистості: "Після закінчення Літургії, яку звершував преосвященний Митрополит Арсеній із преосвященним єпископом Серафимом весь собор київського духовенства став перед гробом священномученика... При співі "Христос воскрес" і звичайного початку священники підняли чесні мощі священномученика, і почався хресний хід навколо собору із співом канону святителю Макарію, який переривався проголошенням ектеній, літій та читанням Євангелія на чотирьох сторонах соборного храму. Святкування закінчилось молитвою до священномученика Макарія, яку виголосив преосвященний митрополит в соборі, коли мощі поставлені були на звичне своє місце. Тринадцяти-престольний Софійський собор був у цей час переповнений і просторий його двір був увесь зайнятий щирими молільниками до святителя Макарія [7, с. 290].

На стіні Апостольського вівтаря Софійського собору зберігся олійний розпис святителя Макарія Київського початку XVIII століття. Історик Н. Нікітенко зазначає ще й таке: "Прикметно, що у вівтарній частині північних хорів (в арковому отворі, відкритому у вівтар жертovníка збереглося графіті: "Господи, помози, рабу своєму, Макарію". Палеографія тексту не заважає припустити, що він виник наприкінці XV століття і пов'язаний із митрополитом Макарієм" [11, с. 50]. Графіті дійсно розміщене там, куди мало доступ лише духовенство, та ще й над жертovníком – місцем служіння митрополитів. У фондах Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника зберігся різьблений кипарисовий хрест у срібній оправі, що належав священномученику Макарію.

У 1897 році урочисто було відзначено 400-ліття мучеництва митрополита Макарія і на горі Юрковиці, що височить на Татарці над Київським Подолом на честь цієї дати було збудовано Свято-Макарівську церкву, яка стоїть і до нині [17, с. 80].

На середину 30-х років Києво-Софійський собор більшовики закрили і мощі святителя перенесли до Володимирського собору. Тут вони зустріли і своє славне 500-ліття у 1997 році [9, с. 57-58]. Підготовку до відзначення цього величного ювілею наша Церква розпочалаз 1996 року. Так, стараннями духовенства Володимирського собору було відновлено в середині раку мощами священномученика – обшито її золотою парчою. До дня пам'яті підготовлено до друку акафіст українською мовою, а також виготовленні іконки із зображенням святителя. На початку місяця червня 1997

року корпорацією викладачів КДА і С разомз інститутом філософії НАНУ було проведено наукову конференцію, присвячену життю, діяльності і взагалі всьому періоду, в який святительствував митрополит Макарій. Але головні урочистості відбулися 14 травня 1997 року, в день пам'яті священномученика Макарія, які очолив Патріарх Філарет у співслужінні преосвящених архієреїв та чисельного духовенства [14, с. 9].

Дотепер пам'ять Київського святителя вшановувалася нашою Церквою 14 травня. а теперз прийняттям новоюліанського календаря 1 травня. Щочетверга за вечірнім богослужінням у Володимирському кафедральному соборі читається акафіст священномученику Макарію, в якому прославляються його подвиг і чудеса, як світільника Церкви Української.

ЛІТЕРАТУРА

1. 400-летие кончины священномученика Макария, митрополита Киевского // Прибавлений к Церковным ведомостям. – № 20, – 1897. – С. 680.
2. Акафист священномученику Макарию, митрополиту Киевскому // Акафисты Киево-Печерския Свято-Успенския Лавры. – К., 1998.
3. Беднов В. А. Православная Церковь в Польше и Литве (по volumina legum) / Василий Беднов. – К., 2005. – 432 с.
4. Болховітін Євгеній, митрополит. Вибрані праці історії Києва / Євгеній Болховітін, митрополит / Упор., вст. ст. та додатки Тетяни Ананьевої. – К.: Либідь, 1995. – 488 с.
5. Булгаков Макарій, митрополит. История Русской Церкви / Макарій Булгаков, митрополит. Книга пятая. Период разделения Русской Церкви на две митрополии. История Западнорусской, или Литовской, митрополии (1458-1596). – М.: Издательство Спасо-Преображенского Валаамского монастыря, 1996. – 704 с.
6. Грушевський М. Історія України-Руси. В п т., 12 кн. / Михайло Грушевський. Редкол. П. С. Сохань (голова) та ін. Т. 4. – К.: Наук. думка, 1993. – 544 с.
7. Єпархіальна хроніка // Київські Єпархіальні Ведомости. – К., 1861. – № 9. – Прибавленіє. – С. 290.
8. Карташев А. В. История Русской Церкви / Антон Карташев. – Москва: Изд-во Эксмо, 2005. – 912 с.
9. Клос В., священник. Святині Володимирського патріаршого кафедрального собору / Віталій Клос, священник // Православний вісник. № 1-2, 2007. – С. 57-58.
10. Макаров А. Малая энциклопедия Киевской старины / Анатолий Макаров. – К., 2002. – 600 с.
11. Нікітенко, Н. М. Під покровом Святої Софії: некрополь Софійського собору в Києві / Надія Нікітенко. Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Укр. центр біографічної некрополістики. – Київ: Інтерграфік, 2000. – 96 с.
12. Орловський П., протоіерей. Св. Софья Киевская, ныне Киево-Софийский кафедральный собор / Петр Орловский, протоіерей. – К., 1915. – 74 с.
13. Полное собрание русских летописей. – Т. 35: Летописи Белорусско-Литовские. – М., 1980. – 313 с.
14. Рудюк Д., ігумен. 500 роківз дня мученицької кончини святителя Макарія, митрополита Київського і всієї Руси / Дмитрій Рудюк, ігумен // Православний вісник. – № 5-6, 1997. – С. 9.
15. Сінкевич Н. О. Реліквії та чудотворні ікони Софії Київської / Наталія Сінкевич. – Київ-Логос, 2011. – 94 с.
16. Супрасльская рукопись, содержащая новгородские и киевские сокращенные летописи. – М., 1836. Объем. XXV, 172, 32 с.; Титов Ф. И. Священномученик Макарій, митрополит Киевский и всея Руси / Федор Титов // Труды КДА. 1897. № 2; Завитневич В. К вопросу о рукоположении в Киевские митрополиты св. Макарія и о его месте мученической кончины / Василий Завитневич // Труды КДА. 1890. № 1; Корольков И. П. Киевский митрополит священномученик Макарій и его значение в истории юго-западной России / Иоанн Корольков // Труды КДА. 1897. № 2.
17. Тераургима, или чудеса, которые были как в самом Свято-Чудотворном Киево-Печерском монастыре, так и в обеих святых пещерах его, в которых по воле Божьей благословенные отцы печерские обитали и земные тела свои упокоили, достоверно и усердно ныне впервые собраны и свету представлены ирудом честного отца Афанасия Кальнофойского, монаха того же святого монастыря Печерского. – Киев, 2013. – 364 с.
18. Тройцька А. Священномученик Макарій, митрополит Київський. Святий України, Білорусі та Литви / Анна Тройцька. Видання присвячується 515-ій річниці мученицької кончини святого (14 травня 2012 р.). – Київ, 2012. – 126 с.
19. Уляновський В. І. Історія церкви та релігійної думки в Україні / Василь Уляновський. Навч. Посібник: У 3-х кн. Кн. 1. Середина XV – кінець XVI століття. – К.: Либідь, 1994. – 256 с.
20. Уляновський В. Митрополит Київський Спиридон: образ крізь епоху, епоха крізь образ / Василь Уляновський. – К.: Либідь, 2004. – 376 с.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ЗВЕРШИВ ОСВЯЧЕННЯ ХРЕСТІВ НА КУПОЛИ НОВОЗБУДОВАНОГО ХРАМУ С. ГНАТІВКА

Предстоятель Православної Церкви України Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 4 листопада 2023 року звершив чин освячення хрестів на куполи новозбудованого Введенського храму в с. Гнатівка, що на Київщині. Також Блаженніший Митрополит Епіфаній звершив Панахиду за спокій душ усіх полеглих оборонців Батьківщини й мирних жителів.

Спільноз Предстоятелем Православної Церкви України молилися благочинний Вишневецького благочиння протоіерей Михаїл Ткач, настоятель Введенського храму протоіерей Ярослав

Чорненький, священнослужителі Вишневецького благочиння, захисники Батьківщини, представники місцевої влади та віряни.

Предстоятель Православної Церкви України нагородив орденом святителя Миколая Чудотворця настоятеля храму протоіерей Ярослава Чорненького, а також відзначив високими церковними нагородами захисників Батьківщини, голову Білогородської громади Антона Овсієнка, депутатку Київської облради Марію Шевченко та благодійників і меценатів храму.

АРХІЄРЕЙСЬКА ХІРОТОНІЯ ЄПИСКОПА БОГУСЛАВСЬКОГО АРСЕНІЯ (ПОЖАРНОГО)

Напередодні свята Собору Архистратига Михаїла та інших Небесних Сил безплотних, 7 листопада 2023 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Всенічне бдіння в кафедральному храмі Православної Церкви України – Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі. Разом з Предстоятелем молився численний єпископат та духовенство автокефальної Української Православної Церкви. Наприкінці богослужіння відбулося наречення архимандрита Арсенія (Пожарного) на єпископа Богуславського, вікарія Київської єпархії, якого сьогодні було обрано на засіданні Священного Синоду.

У день свята Собору архистратига Михаїла та інших небесних сил безплотних, 8 листопада 2023 року, Блаженніший Митрополит Епіфаній очолив Божественну літургію. Предстоятелю автокефальної Української Православної Церкви співслужили митрополит Львівський і Сокальський Димитрій, митрополит Сімферопольський

і Кримський Климент, митрополит Полтавський і Кременчуцький Федір, архієпископ Яготинський Олександр, архієпископ Чернівецький і Кіцманський Онуфрій, архієпископ Луганський і Старобільський Лаврентій, архієпископ Вишгородський Агапіт, єпископ Ужгородський і Хустський Кирил, єпископ Білогородський Іоан, єпископ Запорізький і Мелітопольський Фотій, єпископ Херсонський і Каховський Борис, єпископ Донецький і Словолянський Сава, єпископ Рівненський і Сарненський Гавриїл, єпископ Херсонський і Таврійський Никодим, всесна братія Золотоверхої обителі та численне запрошене духовенство.

Наприкінці відправи Предстоятель звернувся до нового співбрата єпископа Арсенія настановчим словом (див. стор. 12) та вручив йому архієрейський жезл.

Завершилося урочисте богослужіння молебнем до святого Архистратига Божого Михаїла.

ПРЕСТОЛЬНЕ СВЯТО ЗОЛОТОВЕРХОЇ ОБИТЕЛІ

У день свята Собору архістратига Михаїла та інших небесних сил безплотних, 8 листопада 2023 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Божественну літургію у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі, який сьогодні відзначає престольне свято. Предстоятелю автокефальної Української Православної Церкви співслужили митрополит Львівський і Сокальський Димитрій, митрополит Сімферопольський і Кримський Климент, митрополит Полтавський і Кременчуцький Федір, архієпископ Яготинський Олександр, архієпископ Чернівецький і Кіцманський Онуфрій, архієпископ Луганський і Старобільський Лаврентій, архієпископ

Вишгородський Агапіт, єпископ Ужгородський і Хустський Кирил, єпископ Білогородський Іоан, єпископ Запорізький і Мелітопольський Фотій, єпископ Херсонський і Каховський Борис, єпископ Донецький і Слов'янський Сава, єпископ Рівненський і Сарненський Гавриїл, єпископ Херсонський і Таврійський Никодим, всесечна братія Золотоверхої обителі та численне запрошене духовенство. Під час богослужіння відбулася архієрейська хіротонія єпископа Арсенія (Пожарного). Наприкінці відправи Предстоятель звернувся до нового співбрата Арсенія з настановчим словом та вручив йому архієрейський жезл. Завершилося урочисте богослужіння молебнем до святого Архістратига Божого Михаїла.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ВШАНУВАВ ЖЕРТВ БАТУРИНСЬКОЇ ТРАГЕДІЇ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 13 листопада 2023 року, з нагоди 315-их роковин кривавого злочину росіян у Батурині, відвідав Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця». Разом з єпископом Чернігівським і Ніжинським Антонієм, місцевим духовенством, представниками влади та містянами Його Блаженство біля пам'ятного хреста помолився за спокій душ усіх винищених московськими загарбниками у Батурині й полеглих новітніх героїв. Після відправи Предстоятель автокефальної Української Православної Церкви звернувся до присутніх зі словом.

Згодом Його Блаженство відвідав Гетьманський будинок, а у церкві на честь Воскресіння Господнього на Цитаделі возніс молитву за перемогу України над агресором та відзначив церковними нагородами українських воїнів і благодійників. Окрім того, Предстоятель відвідав ще один місцевий Воскресенський храм, у якому незабаром планується освячення престолу. На завершення свого візиту Митрополит Епіфаній виголосив у Покровському храмі молитву в час, коли Батьківщина в небезпеці, вшанував жертв Голодомору молитвою біля місцевого меморіалу й покладанням квітів та оглянув палац гетьмана Кирила Розумовського.

ВІЗИТ ПРЕДСТОЯТЕЛЯ ДО ПОЛТАВИ

Загади дня пам'яті преподобного Паїсія Величковського – небесного покровителя міста Полтави – Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 15 листопада 2023 року очолив Божественну літургію у рідному храмі преподобного – Свято-Успенському кафедральному соборі.

Предстоятелю помісної Української Православної Церкви співслужили митрополит Черкаський і Чигиринський Іоан, митрополит Полтавський і Кременчуцький Федір, архієпископ Кропивницький і Голованівський Марк, архієпископ Дніпровський і Січеславський Симеон, архієпископ Вишгородський Агапіт, архієпископ Харківський і Слобожанський Митрофан та духовенство епархії. Після літургії відбувся молебень до преподобного Паїсія

Величковського, який є молитовником та заступником своєї малої батьківщини м. Полтави. Також Блаженніший Митрополит Епіфаній освятив скульптурне зображення святого Паїсія Величковського.

Предстоятель Православної Церкви України відзначив церковними нагородами наших новітніх героїв – захисників України, а також воїнів (посмертно), які віддали життя захищаючи нашу Батьківщину. Окрім того Митрополит Епіфаній вручив відзнаки волонтерам, меценатам та благодійникам епархії, а керуючому Полтавською епархією митрополиту Федору – подарував панагію. Також відбулося вручення Дипломів і відзнак лауреатам премії імені преподобного Паїсія Величковського.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ЗВЕРШИВ БОЖЕСТВЕННУ ЛІТУРГІЮ В КАТЕРИНИНСЬКОМУ СОБОРІ ЧЕРНІГОВА

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 24 листопада 2023 року, в день вшанування пам'яті святої великомучениці Катерини і преподобного Меркурія Чернігівського, очолив Божественну літургію у Катерининському кафедральному соборі міста Чернігова. Предстоятелю автокефальної Української Православної Церкви співслужили митрополит Вінницький і Барський Симеон, митрополит Переяславський і Вишневський Олександр, митрополит Білоцерківський Євстратій, єпископ Житомирський і Овруцький Паїсій, єпископ Хмельницький і Кам'янець-Подільський Павло,

керуючий єпархією єпископ Чернігівський і Ніжинський Антоній та місцеве і запрошене духовенство. Наприкінці урочистого богослужіння відбувся молебень до святої великомучениці Катерини та преподобного Меркурія Чернігівського, ігумена Бригинського, чесні мощі якого перебувають у соборі. Окрім того, Предстоятель Православної Церкви України відзначив військовослужбовців та благодійників єпархії церковними нагородами. Від імені єпархії та громади єпископ Антоній висловив вдячність Блаженнішому Митрополиту Епіфанію за візит, молитву і піклування. Завершилося богослужіння святковим многоліттям.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ВЗЯВ УЧАСТЬ У ДЕРЖАВНИХ ЗАХОДАХ З ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ГОЛОДОМОРІВ

У День пам'яті жертв Голодоморів, 25 листопада 2023 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній долучився до вшанування на державному рівні усіх замучених голодом українців у 1921-1923, 1932-1933 і 1946-1947 роках. Цього дня в Успенському соборі Києво-Печерської Лаври відбувся міжконфесійний захід за участі Президента України Володимира Зеленського,

усього політичного та військового керівництва держави, представників Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій, дипломатів, капеланів та гостей. Згодом учасники заходу пройшли до національного музею «Меморіал жертв Голодомору», де вшанували пам'яті тих, хто невинно загинув під час штучно організованих тоталітарним радянським режимом голодів, покладанням запалених лампад.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ У ПРАЗІ ВЗЯВ УЧАСТЬ У МІЖНАРОДНІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ

На запрошення Міністерства закордонних справ Чеської Республіки Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній бере участь у заходах міжнародної міністерської конференції з питань свободи релігії та переконань, яка відбувається у Празі. Предстоятеля ПЦУ супроводжує заступник голови Управління зовнішніх церковних зв'язків митрополит Білоцерківський Євстратій.

28 листопада 2023 р. в Чернінському палаці у Празі, резиденції МЗС Чехії, міністерська конференція розпочалася з молитовних побажань, виголошених запрошеними релігійними діячами.

Митрополит Епіфаній закликав до молитви про перемогу і справедливий мир для України і всього світу.

Крім цього, під час міжнародної міністерської конференції з питань свободи релігії та переконань, яка відбулася у Празі, на запрошення Посла Сполучених Штатів Америки у Чеській Республіці пана Біджана Сабета Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній взяв участь у прийнятті для глав делегацій – учасників конференції. Предстоятеля ПЦУ супроводжував заступник голови Управління зовнішніх церковних зв'язків митрополит Білоцерківський Євстратій.

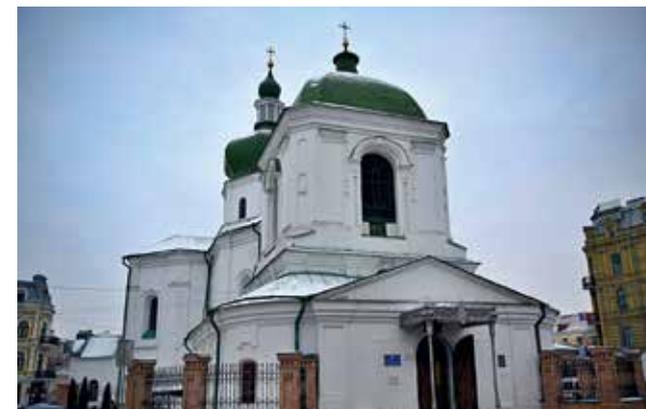

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ОЧОЛИВ БОЖЕСТВЕННУ ЛІТУРГІЮ В ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ СЯТИТЕЛЯ МИКОЛАЯ ЧУДОТВОРЦЯ

У день відзначення пам'яті святого Миколая Чудотворця, архієпископа Мир Лікійських, 6 грудня 2023 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Божественну літургію в храмі на честь святого Миколая (Миколи Притиска), що розташований у Подільському районі столиці. Предстоятелю автокефальної Української Православної Церкви співслужили архієпископ Луганський і Старобільський Лаврентій, єпископ Фастівський Володимир, настоятель храму протоієрей Олег Маланяк та запрошене духовенство. В цей день також відзначався День Збройних Сил України, тож під час відправи лунали молитовні

прохання за воїнів, які захищають Україну, за владу і наш народ та за спокій душ усіх полеглих оборонців Батьківщини й мирних жителів. Завершилося урочисте богослужіння спільною молитвою до святого Миколая, після якої Предстоятель привітав настоятеля та громаду храмовим святом, яке вперше в цьому році відзначається 6 грудня. Також Блаженніший Митрополит Епіфаній вручив настоятелю храму хрест Предстоятеля, а дітям – друковані видання та солодкі подарунки. Своєю чергою, настоятель храму протоієрей Олег висловив Його Блаженству вдячність за спільну молитву та підніс Предстоятелю просфору й квіти від парафіян.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ НА КИЇВЩИНІ ОСВЯТИВ НАРІЖНИЙ КАМІНЬ НА МІСЦІ БУДІВНИЦТВА НОВОГО ХРАМУ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 9 грудня 2023 року звершив у місті Березань, що на Київщині, освячення наріжного каменя і заклав пам'ятну капсулу на місці, де має постати храм на честь святого великомученика Юрія Переможця. Разом з Предстоятелем автокефальної Української Православної Церкви молилися секретар Київської єпархії протоієрей Михаїл Лесюк, віряни та настоятель громади священник Роман Усмединський, місцеве

й запрошене духовенство, військовослужбовці, представники місцевої влади та ліцеїсти.

Наприкінці відправи Його Блаженство звернувся до присутніх з першосвятительським словом. Згодом Митрополит Епіфаній відвідав Луганський обласний ліцей посилено військово-фізичною підготовкою, який зараз розташовується у Березані та відзначив українських воїнів і благодійників церковними нагородами.

ВІЗИТ ПРЕДСТОЯТЕЛЯ ПЦУ ДО ШВЕЦІЇ ТА ФІНЛЯНДІЇ

Візит Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія до Швеції та Фінляндії розпочався 11 грудня 2023 р. На запрошення християнських Церков нордичних країн – Ісландії, Норвегії, Данії, Швеції та Фінляндії – Предстоятель ПЦУ мав низку зустрічей у двосторонньому та багатосторонньому форматах. Блаженнішого владика супроводжує заступник голови Управління зовнішніх церковних зв'язків ПЦУ митрополит Білоцерківський Євстратій. Також українську сторону під час візиту представляють єпископ Німецької євангелічно-лютеранської Церкви України Павло Шварц та президент Синоду НСЛЦУ пастор Олександр Гросс. 12 грудня вранці у резиденції Архієпископа лютеранської Церкви Швеції Мартіна Модеуса в м.

Упсала розпочалася зустріч, в якій взяли участь він та інші представники цієї Церкви, головуєчий єпископ лютеранської Церкви Норвегії Олаф Фіксе Твейт, єпископ Крістіан Бйорнссон, який представляє лютеранську Церкву Ісландії та інші.

13 грудня у соборному храмі на честь великомученика Юрія Переможця, який є центром Митрополії Швеції і Скандинавії Вселенського Патріархату, Митрополита Київського і всієї України Епіфанія, гостей України та представників місцевих лютеранських Церков зустрів митрополит Стокгольмський і Скандинавський Клеопа. За грецькою богослужбовою традицією було звершено подячний молебень, під час якого була піднесена молитва про перемогу над агресором і мир в Україні.

ЗУСТРІЧ З ПРЕДСТАВНИКАМИ ХРИСТІЯНСЬКОЇ РАДИ ШВЕЦІЇ ТА МЗС ШВЕЦІЇ

Пообіді 13 грудня 2023 р. програма візиту до Стокгольму продовжилася зустріччю з керівниками та представниками Християнської Ради Швеції, яка об'єднує практично всі християнські деномінації, представлені у цій країні. В зустрічі також взяли участь представники місцевої української громади. На завершення програми візиту до Швеції 13 грудня 2023 р. Предстоятеля Православної

Церкви України та інших українських гостей було прийнято в Урядовому офісі Швеції представником Міністерства закордонних справ цієї країни, головою профільного департаменту послом Петером Еріксоном та іншими відповідальними особами. Перебування у Стокгольмі завершилося короткою оглядовою екскурсією центром старого міста. Наступного дня програма візиту продовжиться у Фінляндії.

ЗУСТРІЧІ ТА ПРИЙНЯТТЯ В ДАВНІЙ ІСТОРИЧНІЙ СТОЛИЦІ ФІНЛЯНДІЇ МІСТІ ТУРКУ

Вранці 14 грудня 2023 р. Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній та інші гості України, які здійснюють візит на запрошення християнських Церков країн Північної Європи, прибули до м. Турку, Фінляндія. В місцевому порту їх зустріли глава автономної Православної Церкви Фінляндії архієпископ Гельсінкі і всієї Фінляндії Лев, глава Євангелічно-лютеранської Церкви Фінляндії архієпископ Турку Тапіо Луома та інші представники двох місцевих християнських Церков.

На запрошення Високопреосвященного Архієпископа Гельсінкі і всієї Фінляндії Лева, Предстоятеля автономної Православної Церкви

Фінляндії у складі Вселенського Патріархату, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній, Предстоятель Православної Церкви України, та інші члени делегації ПЦУ відвідали православну громаду м. Турку на честь святої Олександри. На молитві, яку звершило місцеве духовенство, були присутні також лютеранські єпископи Фінляндії, Данії та України. У другій половині дня 14 грудня 2023 р. українські гості взяли участь у фінській традиційній церемонії проголошення миру, яка відбулася у м. Турку. Після завершення прийняття у кафедральному лютеранському соборі м. Турку відбувся екуменічний святковий захід, присвячений Різдву Христовому.

БОГОСЛУЖІННЯ В УСПЕНСЬКОМУ КАФЕДРАЛЬНОМУ СОБОРІ М. ГЕЛЬСІНКИ

В суботу, 16 грудня 2023 р., на запрошення Високопреосвященного Лева, Архієпископа Гельсінського і всієї Фінляндії, Блаженнійший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній та члени делегації Православної Церкви України молилися в Успенському кафедральному соборі під час Божественної літургії. В молитовній присутності Предстоятелів автокефальної Української й автономної Фінської Православних Церков, а також митрополита Оулуського Лії (ПЦФ) та митрополита Білоцерківського Євстратія (ПЦУ) літургію у співслужінні духовенства Фінської та Української Церков. Проповідь на тему євангельського читання притчі про гостей на трапезі виголосив Архієпископ Лев.

За богослужінням молилася Посол України у Фінляндії пані Ольга Діброва. Молитви були

піднесені фінською, українською, грецькою та церковнослов'янською мовами. За уставним чином звершувалося поминання Вселенського Патріарха Варфоломія і Архієпископа Фінляндії Лева, а також Предстоятеля Православної Церкви України Митрополита Київського і всієї України Епіфанія. Під час літургії всі присутні архієреї, зокрема Предстоятелі, приступили до причастя Святих Христових Таїн.

Також на вшанування церковних заслуг та як вияв поваги до Православної Церкви України за нагоди братнього візиту Блаженнійший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній був нагороджений Орденом Святого Агнця Командора I ступеня із зіркою, митрополит Євстратій – Орденом Святого Агнця Командора II ступеня, інші члени делегації – відзнаками Ордену.

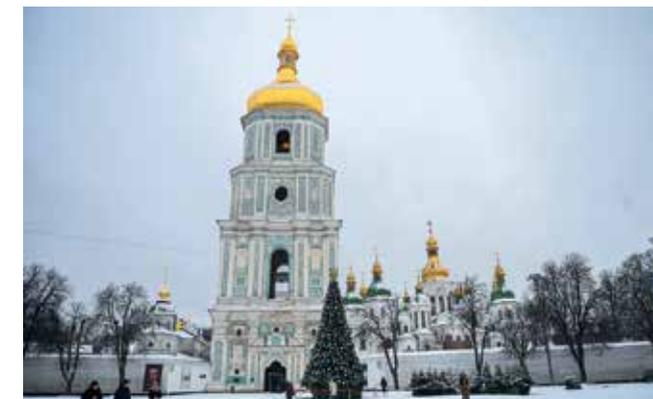

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ОЧОЛИВ РІЗДВЯНУ БОЖЕСТВЕННУ ЛІТУРГІЮ

Напередодні величного свята Різдва Христового, 24 грудня 2023 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Всенічне бдіння у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі. В сам день свята, 25 грудня 2023 року, Предстоятель очолив урочисту Божественну літургію в Соборі святої Софії Київської. Предстоятелю автокефальної Української Православної Церкви співслужили єпископ Луганський і Старобільський Лаврентій, єпископ Васильківський Єфрем та запрошене духовенство.

Після читання Євангелія Його Блаженство виголосив Різдвяне послання (Див. стор. 3) та возніс особливу молитву до Господа в час, коли Батьківщина в небезпеці. Також під час відправи лунали молитовні прохання за воїнів, які захищають Україну, за владу і наш народ та за спокій душ усіх полеглих оборонців Батьківщини і мирних жителів, які загинули під час війни. Завершилася святкова відправа традиційними колядками на прославлення Спасителя, до виконання яких долучилася й українська співачка Марта Липчей.

ДУХОВЕНСТВО І ВІРЯНИ ПРИВІТАЛИ ПРЕДСТОЯТЕЛЯ З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ

У день свята Собору Пресвятої Богородиці, 26 грудня 2023 року, Предстоятель автокефальної Української Православної Церкви очолив Божественну літургію в кафедральному храмі Православної Церкви України – Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі.

Блаженнішому Митрополиту Київському і всієї України Епіфанію співслужили митрополит Білоцерківський Євстратій, архієпископ Яготинський Олександр, архієпископ Луганський

і Старобільський Лаврентій, намісник Золотоверхої обителі архієпископ Вишгородський Агапіт, єпископ Білогородський Іоан, єпископ Васильківський Єфрем, єпископ Богуславський Арсеній, всечесна братія монастиря та запрошене духовенство.

Наприкінці богослужіння архієпископ Агапіт виголосив вітання на адресу Предстоятеля від імені єпископату, духовенства та мирян (Див. стор. 16). Митрополит Епіфаній подякував за теплі слова привітання та звернувся до присутніх з першосвятительським словом.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ОЧОЛИВ БОГОСЛУЖІННЯ В УСПЕНЬСЬКОМУ СОБОРІ КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКОЇ ЛАВРИ

В день пам'яті апостола і першомученика архidiaкона Стефана, 27 грудня 2023 року, Священноархімандрит Свято-Успенської Києво-Печерської Лаври Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Божественну літургію в Успенському соборі Верхньої Лаври, одинз приділів якого освячено на честь святого Стефана.

Предстоятелю автокефальної Української Православної Церкви співслужили митрополит Білоцерківський Євстратій, архієпископ Луганський

і Старобільський Лаврентій, намісник Золотоверхої обителі архієпископ Вишгородський Агапіт, архієпископ Одеський і Балтський Афанасій, єпископ Богородчанський Феогност, єпископ Чернігівський і Ніжинський Антоній, єпископ Васильківський Єфрем, єпископ Богуславський Арсеній, всечесна братія монастиря та запрошене духовенство.

Митрополит Епіфаній звершив дияконську хіротонію монаха Серафима (Данченка). Завершилося богослужіння традиційним співом коляди на прославлення Спасителя.

Високопреосвященний Михаїл, архієпископ Вінницький і Тульчинський, 1 листопада 2023 року прибув архіпастирським візитом до с. Чернятинці, де звершив чин освячення храму на честь Святих безсрібників і чудотворців Косми і Даміана та очолив Божественну літургію.

Заступник голови Управління зовнішніх церковних зв'язків митрополит Білоцерківський Євстратій у складі делегації Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій прибув до Вашингтону. У неділю, 30 жовтня за участю української делегації відбулася панельна дискусія в Інституті миру Сполучених Штатів у Вашингтоні та круглий стіл за участі американських експертів і лідерів думок. Цього ж дня українські релігійні діячі зустрілися з експертами Heritage Foundation, стратегічного дослідницького

інституту США. Згодом українські релігійні діячі взяли участь в окремій нараді в Департаменті США, де зустрілися з Рашадом Хусейном, Послом США з особливих доручень у справах міжнародної релігійної свободи. Також делегація Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій відвідала Меморіал жертвам українського Голодомору-Геноциду 1932-1933 років та вшанувала пам'ять українців, замордованих радянською владою. Окрему зустріч українські релігійні діячі провели з Послом України в США Оксаною Маркаровою, яка прийняла делегацію ВРЦРО у приміщенні посольства.

На запрошення почесного консула Республіки Молдова у Хмельницькому Миколи Скрипковського єпископ Хмельницький і Кам'янець-Подільський Павло 3 листопада 2023 року взяв участь у Другому Хмельницькому Дипломатичному форумі. На захід завітали Надзвичайні та Повноважні Посли й представники іноземних держав, а також представники місцевої влади.

У двадцять другу неділю після Пятидесятниці, 5 листопада 2023 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Божественну літургію у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі столиці. Предстоятелю автокефальної Української Православної Церкви співслужили намісник Золотоверхої обителі архієпископ Вишгородський

Агапіт, єпископ Васильківський Єфрем, всечесна братія монастиря та запрошене духовенство. Митрополит Епіфаній звершив дияконську хіротонію над студентом магістратури Київської православної богословської академії Миколою Лазариком.

В день свята Собору Архистратига Божого Михаїла та всіх небесних Сил, 8 листопада 2023 року, митрополит Вінницький і Барський Симеон, з благословення і на прохання архієпископа Вінницького і Тульчинського Михаїла, освятив новозбудований храм на честь Всіх святих у м. Бар Жмеринського району на Вінниччині. У освяченому храмі архієрей звершив Божественну літургію у співслужінні кліриків Вінницько-Тульчинської та Вінницько-Барської єпархій.

9 листопада 2023 року митрополит Львівський і Сокальський Димитрій у Львівській православної богословській академії освятив перший в Україні храм на честь новоканонізованого українського святого – святиителя Рафаїла (Заборовського), митрополита Київського. За Божественною Літургією Владиці Димитрію співслужили: секретар єпархіального управління, настоятель Львівського храму ікони Божої Матері «Всецариці», протоієрей Володимир Бачинський; ключар Свято-Покровського кафедрального собору, проректор ЛПБА, протоієрей Михаїл Сивак; протодиякон кафедрального собору, викладач ЛПБА, Семен Пігура. Також за богослужінням молилися семінаристи академії та викладачі. Усі піснеспіви виконував хор студентів ЛПБА під керівництвом ігумена Кипріяна Лозинського.

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 11 листопада 2023 року на території Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря звершив освячення автомобілів швидкої допомоги. Разом з Його Блаженством молився митрополит Сімферопольський і Кримський Климент. Автомобілі буде передано 4-й Окремій танковій бригаді ЗСУ, якою як капелан опікується митрополит Климент та волонтерам Відділу соціального служіння Київської Митрополії «Параволан», котрі здійснюють евакуацію зони бойових дій поранених українських воїнів. Спеціалізовані транспортні засоби придбані в рамках співпраці Православної Церкви України та Української Православної Церкви США.

З нагоди першої річниці визволення Херсона від російських поневолювачів, у святковий для міста-героя день 11 листопада 2023 року, єпископ Херсонський і Таврійський Никодим звершив подячну молитву в одному з міських православних храмів.

Блаженніший Митрополит Епіфаній 11 листопада 2023 року зустрівся у своїй резиденції – Митрополичому домі з командувачем Сил Територіальної оборони ЗСУ генерал-майором Анатолієм Баргилевичем.

У двадцять третю неділю після П'ятидесятниці, 12 листопада 2023 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Божественну літургію у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі столиці. Перед початком відправи Його Блаженство звершив освячення нових антимінсів.

11 листопада 2023 року Високопреосвященніший архієпископ Дніпровський і Січеславський Симеонз архіпастирським візитом відвідав м. Кривий Ріг, де звершив освячення новозбудованого храму на честь ікони Богородиці «Всіх скорботних радість». У співслужінні канцлера консисторії протоієрея Віталія Лопушанського, настоятеля протоієрея Вадима Бакуна та запрошеного духовенства Його Високопреосвященство звершив у новоосвяченому храмі Божественну літургію.

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 14 листопада 2023 року прийняв у своїй резиденції – Митрополичому домі українських волонтерів, які допомагають нашим воїнам у боротьбі

проти російських окупантів та потребуємим. У зустрічі також взяли участь протоієрей Богдан Тимошенко, протоієрей Григорій Фоя та священник Олесь Тимошенко.

На урочистій вечері Предстоятель автокефальної Української Православної Церкви виголосив молитву та звернувся до присутніх зі словом. До події долучилися дипломати, 240 топменеджерів американських та міжнародних компаній-членів Палати, українські воїни, громадські діячі та гості.

У двадцять четверту неділю після П'ятидесятниці, 19 листопада 2023 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Божественну літургію у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі столиці. Митрополит Епіфаній звершив священничу хіротонію над дияконом Михайлом Бобрівським та дияконську хіротонію над іподияконом Валентином Гребенником.

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 18 листопада 2023 року взяв участь у заході, організованому Американською торговельною палатою в Україні, задля вручення відзнаки до Дня Подяки 2023 воїнам – захисникам України та американському народу за підтримку нашої держави.

Напередодні Дванадцятого свята – Введення в храм Пресвятої Богородиці, 20 листопада 2023 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній звершив Всенічне бдіння у кафедральному храмі Православної Церкви України – Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі.

У день свята Введення в храм Пресвятої Богородиці, 21 листопада 2023 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Божественну літургію у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі. Предстоятелю автокефальної Української Православної Церкви співслужили єпископ Васильківський Єфрем, єпископ Богуславський Арсеній, всесечна братія монастиря та запрошене духовенство. Митрополит Епіфаній звершив дияконську хіротонію над студентом Київської православної богословської академії Олегом Ткачуком.

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 21 листопада 2023 року зустрівся у своїй резиденції – Митрополичому домі Надзвичайним і Повноважним Послом Великої Британії в Україні паном Мартіном Гаррісом, якого супроводжували співробітники дипломатичної установи.

Блаженніший Митрополит Епіфаній прийняв у своїй резиденції – Митрополичому домі настоятеля Свято-Іллінської парафії міста Чорнобиль архімандрита Сергія (Якушина), який разом з громадою доєднався до автокефальної Української Православної Церкви. Предстоятель ПЦУ поспілкувався з отцем Сергієм та вручив йому відповідні документи. Окрім того, Блаженніший владика прийняв старосту громади храму Різдва Пресвятої Богородиці села Березняки Черкаської області Валентину Гнатенко.

В Київській православній богословській академії 22 листопада 2023 року традиційно відбулася вже тринадцята Міжнародна наукова конференція «Православ'я в Україні», присвячена 10-річчю Революції Гідності. Після молитви «Царю Небесний» Блаженніший Митрополит Епіфаній розпочав пленарне засідання звернувшись до присутніх вітальним словом. З привітаннями також виступали ректор Київської православної богословської академії протоієрей Олександр Трофимлюк, голова Державної служби етнополітики і свободи совісті Віктор Єленський та старший науковий співробітник Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України Дмитро Гордієнко. Далі, відповідно до програми, учасники конференції виголосили свої доповіді. Після короткої перерви розпочалася робота в секціях, де взяли участь понад 60 учасників.

Предстоятель Православної Церкви України 22 листопада 2023 року зустрівся в Митрополичому домі з командувачем Національної гвардії України бригадним генералом, Героєм України Олександром Півненко. У зустрічі також взяли участь командири підрозділів Нацгвардії, український бізнесмен і засновник благодійних фондів Всеволод Кожемяко та юрист Мар'ян Мартинюк. Блаженніший владика благословив новостворений підрозділ Національної гвардії на служіння задля захисту народу України.

Предстоятель автокефальної Української Православної Церкви 25 листопада 2023 року, у день пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років і масових штучних голодів 1921-1923 і 1946-1947 років, очолив заупокійну молитву біля Пам'ятного знаку поруч зі Свято-Михайлівським Золотоверхим собором. Разом з Його Блаженством

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 23 листопада 2023 року зустрівся у своїй резиденції з командувачем Медичних сил Збройних сил України генерал-майором медичної служби Анатолієм Казмірчуком. У зустрічі також взяв участь офіцер Служби Військового капеланства Командування Медичних сил ЗСУ протоієрей Олег Скар.

за спокій душ жертв геноциду українського народу молилися намісник Золотоверхої обителі архієпископ Вишгородський Агапіт, єпископ Васильківський Єфрем, братія монастиря, викладачі та студенти Київської православної богословської академії.

У двадцять п'ять неділю після Пятидесятниці, 26 листопада 2023 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Божественну літургію у Варваринському приділі кафедрального Свято-Михайлівського Золотоверхого собору столиці. Напередодні було звершене Всенічне бдіння.

УКРАЇНСЬКА ПРАВДА ВІДЗНАЧИЛА МИТРОПОЛИТА ЕПІФАНІЯ ЗА ВНЕСОК У ПЕРЕМОГУ УКРАЇНИ

Редакція «Української правди» вперше за 23 роки представила свій рейтинг – сотню лідерів-українців, які роблять внесок в перемогу України та розбудову державності в різних сферах.

Зазначимо, що «Українська правда» публічно відзначила тих, хто є прикладом мужності та стійкості, хто наближає спільну перемогу, хто докладає зусиль,

щоб Україну не забували у світі, а також тих, хто продовжує гідно виконувати свою роботу і допомагає армії.

До списку «УП 100» увійшов, зокрема, Предстоятель Православної церкви України Митрополит Епіфаній. Під час церемонії нагородження Блаженніший владика звернувся до присутніх із Першосвятительським словом.

З нагоди престольного свята Вселенського Патріархату – дня святого апостола Андрія Першозваного – Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній привітав Всесвятійшого Архієпископа Константинополя – Нового Риму, Вселенського Патріарха Варфоломія. У теплій телефонній розмові Блаженніший владика від імені Православної Церкви України та від себе особисто висловив Вселенському Патріархату Варфоломію сердечні побажання міцного здоров'я, многих літ плідного служіння на славу Богу та на благо Православ'я. Також Константинопольській Матері Церкви Предстоятель ІПЦУ побажав з нагоди

її головного свята і надалі, як це було і дотепер протягом багатьох століть, залишатися світильником і центром Вселенського Православ'я, який турботливо піклується про єдність, канонічний порядок та успішне виконання його місії.

Напередодні дня пам'яті святителя Миколая Чудотворця, 5 грудня 2023 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Всенічне бдіння в кафедральному храмі Православної Церкви України – Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі.

Предстоятель автокефальної Української Православної Церкви 6 грудня 2023 року відвідав дитяче свято з нагоди дня пам'яті святителя Миколая Чудотворця. Захід, на якому були присутні й діти з інвалідністю та діти, які постраждали від

війни, проходив у стінах Київської православної богословської академії. Свято було організоване Київською Митрополією разом з Синодальним управлінням соціального служіння ІПЦУ «Елеос-Україна» та мистецькою агенцією «Територія А».

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 7 грудня 2023 року на території тисячолітньої святині Православної Церкви – Святої Софії Київської звершив освячення 5 нових хрестів на бані собору. Спільноз Предстоятелем Православної Церкви України молилися настоятель храму Малої (Теплої) Софії протоієрей Петро Ландвितович і клірик храму протоієрей Іван Сидор, директор Національного заповідника «Софія Київська» Неля Куковальська, меценати і благодійники, чийм коштом виготовили хрести, родина Соколових, які є вірянами Православної Церкви України, а також майстри, які виготовили ці 100-кілограмові хрести та співробітники заповідника. Блаженніший Митрополит Епіфаній відзначив високою церковною нагородою Орденом святого великомученика Юрія Переможця мецената Юрія Соколова, а також Предстоятель відзначив майстрів, які виготовили хрести.

Предстоятель автокефальної Української Православної Церкви 7 грудня 2023 року зустрівся в Митрополичому доміз головою Українського Біблійного товариства Григорієм Комендантом. У зустрічі також взяв участь його заступник Анатолій Райчинець.

У двадцять сьому неділю після П'ятидесятниці, 10 грудня 2023 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Божественну літургію у Варваринському приділі кафедрального Свято-Михайлівського Золотоверхого собору столиці. Предстоятелю автокефальної Української Православної Церкви співслужили митрополит Білоцерківський Євстратій, єпископ Васильківський Єфрем та всечесна братія монастиря.

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 19 грудня 2023 року у приміщенні Київської православної богословської академії, що на території Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря, передав військовим шпиталю інвалідні візки та інші речі для реабілітації й відновлення поранених захисників та захисниць Батьківщини. Найближчим часом медичне обладнання та інша допомога будуть доставлені у регіональні військові шпиталі офіцером Служби військового капеланства Командування Медичних сил ЗСУ протоієреєм Олегом Скарнем. Проект чергової допомоги для українських військових було організовано у співпраці Православної Церкви України з ВГО «Союз Українок» та Fundacja Try Trąby (Республіка Польща).

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 19 грудня 2023 року провів збори благочинних Київської єпархії. Предстоятель автокефальної Української Православної Церкви обговорив з духовенством єпархії успішність впровадження календарної реформи, актуальну церковну ситуацію й інші поточні питання, а також відповів на запитання благочинних.

До Дня Збройних сил України, 13-14 грудня 2023 року настоятель парафії на честь Собору Київських Святих с. Романків прот. Богдан Гулямов відвідав українських військовослужбовців на Сході України – зокрема особовий склад оперативного командування «СХІД», особовий склад оперативно-тактичного угруповання «Донецьк», особовий склад оперативно-стратегічного угруповання військ «Таврія» Збройних сил України. За жертовне служіння Богу і українському народу протоієрей Богдан Гулямовз благословення Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія відзначив бійців церковними нагородами та передав слова духовної підтримки і запевнення у постійній молитві за український народ і військо від Предстоятеля помісної Православної Церкви України. У відповідь бригадний генерал Олександр Георгійович Тарнавський, командувач оперативно-стратегічного угруповання військ

«Таврія», передав Блаженнішому Митрополиту Епіфанію слова вдячності за духовну підтримку українського війська.

Блаженнійший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 21 грудня 2023 року взяв участь у Різдвяному молитовному сніданку, який проводився під патронатом Голови Верховної Ради Руслана Стефанчука. Предстоятель автокефальної Української

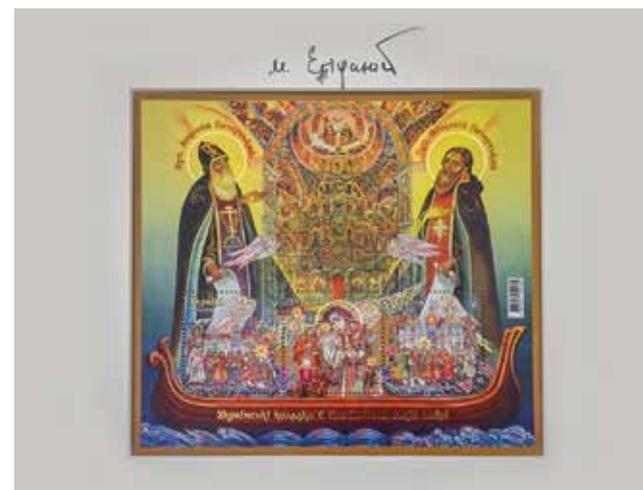
Православної Церкви виголосив молитву за перемогу України над агресором, за оборонців Батьківщини, за владу та весь український народ. Після молитви Блаженнійший Митрополит Епіфаній звернувся до присутніх зі словом.

Предстоятель автокефальної Української Православної Церкви 22 грудня 2023 року взяв участь у підсумковому цього річ засіданні Вченої ради Київської православної богословської академії. Його Блаженство поспілкувався з професорсько-викладацьким колективом та привітав усіх прийдешніми святами.

Блаженнійший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 22 грудня 2023 року в Успенському соборі Києво-Печерської Лаври взяв участь у презентації та спецпогашенні марок «Українські колядки у Києво-Печерській Лаврі», які присвячені річниці звершення Православною Церквою України першої Різдвяної літургії у Свято-Успенській Києво-Печерській Лаврі. Предстоятеля супроводжував виконуючий обов'язки намісника Лаври архімандрит Авраамій.

Напередодні двадцять дев'ятої неділі після П'ятидесятниці, перед Різдвом Христовим, 23 грудня 2023 року, Блаженнійший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній звершив Всенічне бдіння в кафедральному храмі Православної Церкви України – Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі.

В неділю перед Різдвом Христовим, двадцять дев'яту після П'ятидесятниці, 24 грудня 2023 року, Блаженнійший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолює Божественну літургію у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі столиці. Митрополит Епіфаній звершив священничу хіротонію над дияконом Валентином Гребенником. Після Божественної літургії, згідно з уставом, було звершено Вечірню з чином славлення. На завершення недільної відправи представники «Пласту» передали Предстоятелю Вифлеємський вогонь миру.

До резиденції Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія завітало духовенство столичного Спасо-Преображенського собору, Свято-Феодосіївського ставропігійного чоловічого монастиря, представники Одеської єпархії на чолі з єпископом Одеським і Балтським Афанасієм та віряни з Франківщини разом з єпископом Богородчанським Феогностом. Гості співом колядок привітали Предстоятеля автокефальної Української Православної Церкви Різдом Христовим.

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 28 грудня 2023 року на території Святої Софії Київської посадив ялинки в пам'ять про цьогорічну Різдвяну Божественну літургію, звершену в тисячолітній святині Православної Церкви за новоюліанським

календарем. До висадження дерев також долучилися директор Національного заповідника «Софія Київська» Неля Куковальська, настоятель храму Малої (Теплої) Софії протоієрей Петро Ландвितович та співробітники і відвідувачі заповідника.

Напередодні свята Обрізання Господнього, 31 грудня 2023 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній звершив Всенічне бдіння в кафедральному храмі Православної Церкви України – Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі.

У тридцяту неділю після П'ятидесятниці, після Різдва Христового, 31 грудня 2023 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Божественну літургію у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі столиці. Предстоятелю автокефальної Української Православної Церкви співслужили намісник Золотоверхої обителі архієпископ Вишгородський Агапіт, єпископ Васильківський Єфрем, всечесна братія монастиря та запрошене духовенство.

АРХІМАНДРИТ ЛАВРЕНТІЙ (ЖИВЧИК),
насельник Свято-Михайлівського
Золотоверхого монастиря

Коли Господа нашого Ісуса Христа одного разу запитали про знамення пришествя Месії, Він вказав на пророчий образ із Старого Завіту – нагадав тим, хто запитували історію пророка Іони, сказавши, що саме це знамення і буде свідченням, якого потребує маловірна і хитка в своєму упованні на Бога людина. Юдеї, що спокушали такою вимогою Христа під час Його земного служіння, дивним чином нагадують переважну більшість сучасних християн, котрим для того, щоб вірити недостатньо Церкви, Священного Писання, молитви, справ милосердя, бо все це благе та істинне відходить на задній план, коли дізнаються про якесь видіння, явлення. Більше того, сучасна людина часто бажає отримувати якийсь надзвичайний прояв присутності Бога у своєму житті і навіть засмучується коли цього не отримує. В той час, як святі отці навчають нас ніяким чином не прагнути цього, а покладатися на волю Божу, сучасна людина скоріше охоче піддається спокусливій думці, аніж зберігає духовну тверезість. Преподобний Іоан Ліствицник у главі своєї «Ліствиці» про плач, що приносить

ЗНАМЕННЯ СЛАВИ БОЖОЇ

радість, говорить такі слова: «Не прагни видіння не в час видіння. Хай краще саме воно, приваблене красою твого смирення, прийде до тебе, обійме тебе і поєднається з тобою найчистішим шлюбом навіки віків». Отже, не самі видіння і надзвичайні явища повинні бути метою наших в Христі трудів, а досягнення чистого, угодного Богові життя. Господь Сам подає чудесні знамення і надзвичайні одкровення тим людям і саме тоді, коли це необхідно. В цьому глибина премудрості Божої, незбагненність для нас промыслу Божого. Не можна сказати, що знамення не потрібні християнам, бо і в історії Церкви Христової маємо приклади чудесних видінь, котрі сприяли спасительним справам. Воістину на все воля Божа!

Іноді трапляється, що відповідь на наші молитви Господь дає бачити явно і відразу, інколи усвідомлюємо прояв Божої опіки про нас лише з плином часу. Та якщо віримо, то сумнів не увійде в душу, не похитнеться впевненість у вишній підтримці. Господь дає допомогу віруючим через заступництво Пречистої Діви Марії, Котра називається і Матір'ю роду людського. В іконографії Божої Матері існує ікона, а точніше, навіть іконографічний тип, що так і називається – «Знамення» – одна із найдавніших та найглибших за змістом ікон, що має цікаву багату історію.

В сучасному зображенні ікони Богородиці «Знамення» бачимо Пресвяту Діву, що сидить, піднявши Свої руки у молитві, подібно, як бачимо на іконі «Нерушима Стіна» або Оранта. На грудях Пречистої Діви на фоні круглого щита або сфери

знаходиться образ Предвічного Богонемовляти-Ісуса – Спасителя-Емануїла. Передання приписує авторство такого типу ікони святому апостолу і євангелисту Луці, котрий, як відомо, написав кілька ікон під час земного життя Богородиці й отримав Її схвалення своїх трудів. На древність такого зображення Божої Матері вказує ще й той факт, що подібний образ знаходиться в римських катакомбах, що датуються III–IV стт. по Різді Христовім. Мова йде про катакомби, що носять ім'я християнської мучениці часів гоніння, піднятого імператором Діоклетіаном – святої Агнії або в католицькій традиції Агнесси (Інесси). В цих катакомбах відносно мало розписів, більше настінних написів, стан їх не особливо добрий через те, що вони довгий час були відкриті для відвідування без належного догляду. І ось в одній із крипт катакомб святої Агнії дослідники знайшли зображення Пречистої Діви Марії із розпростертими в молитві руками та Богомладенцем Христом, Котрий сидить на Її колінах. Катакомбні розписи є одним із найголовніших джерел вивчення життя

Розписи кубікули Велати. Жінка, яка молиться в образі Оранти.

християн ранньої Церкви. І в історії формування іконографічного канону, як бачимо, також мають велике значення.

Наступний етап виділення сучасного типу ікони «Знамення» стосується X ст. і пов'язаний із давньою візантійською іконою Божої Матері, відомого під назвою «Нікопея». Деякі дослідники християнської старовини вважають, що ця ікона була відомою вже у VI ст. і шанувалася, як чудотворний образ Богородиці. Іконографічний сюжет цієї ікони є досить рідкісним і цікавим: Діва Марія тримає перед Собою, як щит, Богомладенця Ісуса, піднявши Його до рівня грудей. Найбільш точним перекладом назви цієї ікони – «Нікопея» – можна вважати «Та, що творить перемогу». І, справді, візантійські правителі вдавалися до молитовного заступництва Богородиці, молячись перед цією іконою, коли просили перемоги над ворогами. Середньовічний історик Кодін розповідає про традицію похвали

Бронзова ікона Божої Матері «Знамення» (XIX ст.). Експонується в музеї Блаженнішого Митрополита Володимира при Спасо-Преображенському соборі м. Києва.

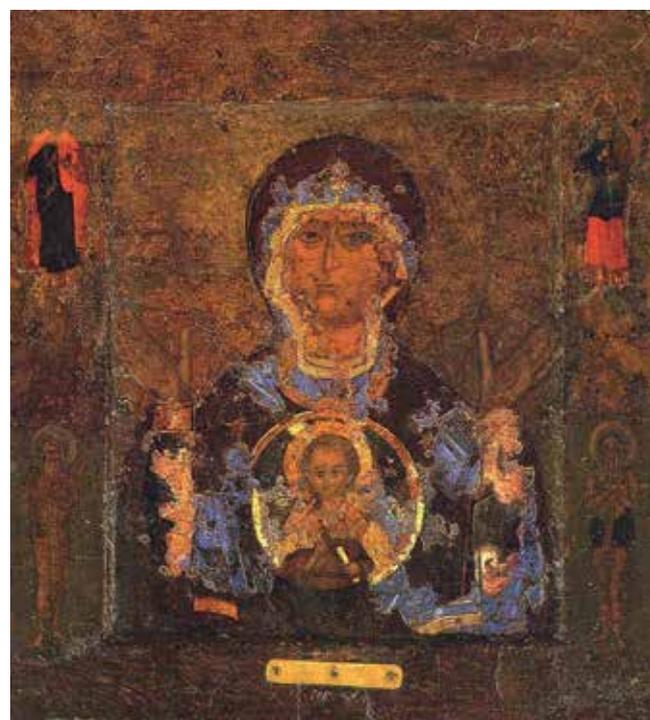
візантійських імператорів. Якщо свята Різдва Христового, Богоявлення або Входу Господнього в Єрусалим припадали на час скорботи, трауру при дворі імператора, то візантійські правителі-василевси звершували сходження для привітання поблизу «Панагії Богородиці Нікопеї», тобто нез головного входу палацу і вітали їх в такому випадку «коротким славослів'ям». Вважали, що Богородиця-Нікопея є покровителькою державного ладу і взагалі будь-якого ієрархічного порядку, а також дарує перемогу в праведній боротьбі. Візантійський імператор Іоан II Комнін, котрий царював у 1118–1143 рр., помістив образ Богоматері-Нікопеї на своїй тріумфальній колісниці. Його правління і справді було позначене великими геополітичними досягненнями: цей імператор підкорив Константинополю Кілікію Вірменську, примусив могутнього владного князя Раймона де Пуатьє визнати суверенітет візантійців, уклав союзи із Священною Римською імперією та Пізою. Та перемога відвернулася від нього у війні з Венеціанською республікою, що тривала з 1123 по 1126 рр. Візантійський імператор-василевс хотів підкорити горде місто своїй владі, натомість був змушений не тільки відновити

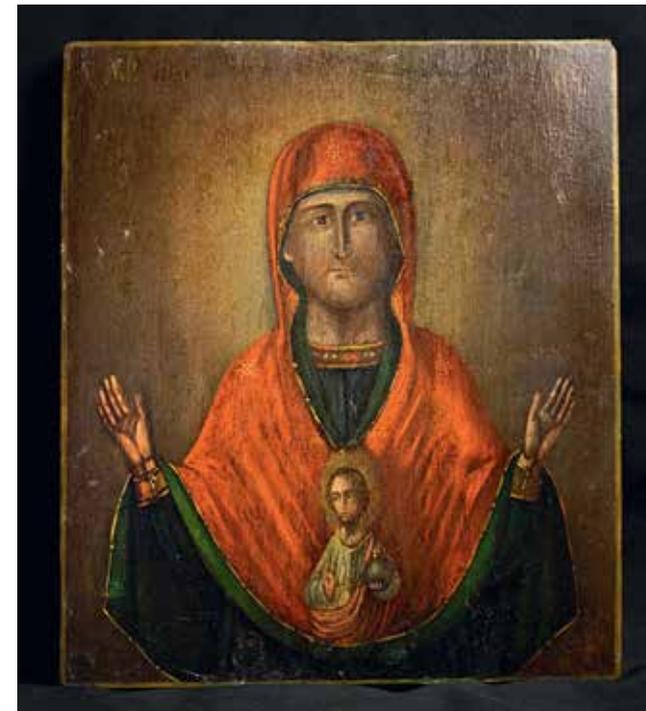
Ікона Богородиці «Нікопея», 1594.

і визнати усі попередні права й торгові пільги Венеції, але й втратив свій священний родинний оберіг – ікону Богородиці-Нікопеї. Венеціанський дож і флотоводець Енріко Дандоло захопив Константинополь приступом і забрав із собою чудотворну ікону Божої Матері, яка уже назавжди знайшла своє місце в прекрасній базиліці на честь святого апостола і євангелиста Марка.

Дорогоцінну ікону розмістили в спеціальній боковій капеллі базиліки святого Марка, яку справедливо вважають одним із архітектурних чудес християнського світу – зліва від саркофага мощами самого апостола Марка, котрий вважається покровителем Венеції. Та для віруючих християн пречистий лик Богородиці-Нікопеї на довгі століття став недоступним для зору. Ікону заховали у спеціальному кіоті, за склом та завісою. Навіть у дні великих святкувань виносячи ікону в головний вівтар

Новгородська ікона «Знамення», XII ст.

Старовинна ікона Божої Матері «Знамення». Третя чверть XIX століття, Україна.

базиліки під час звершення богослужіння, цих захисних покровівз неї не знімали. Лише в 70-х роках XX століття після скликання папою

Іоаном XXIII Другого Ватиканського собору, що реформував багато доктрин та ідеологічних положень Католицької Церкви, ікону відкрили для загального огляду. Католицькі священнослужителі допустили таку можливістьз огляду на значні досягнення науки в питаннях консервації та зберігання шедеврів мистецтва. Тим не менше, сторонні спостерігачі можуть бачити ікону тільки здалеку або на репродукціях, оскільки вхід в саму капеллу, де знаходиться ікона, дозволений тільки молільникам.

На теренах нашої Русі-України ікона Богородиці Діви Марії такого типу, як венеціанська «Нікопея», з'явилися у XI–XII стт. Назву «Знамення» руська «Нікопея» отримала після чудесних подій, що мали місце в Новгороді Великому у 1170 році.

Об'єднані сили руських удільних князів під головуванням сина Суздальського князя Андрія Боголюбського – Мстислава Андрійовича підійшли під стіни Великого Новгорода. Жителям міста в облозі, яким правив син великого князя Київського Мстислава Ізяславовича – Роман, залишалося тільки уповати на Божу допомогу. День і ніч молилися вони, благаючи Бога не покинути їх. Третьої ночі новгородський архієпископ Ілля почув

Богородиця «Платитера» – найбільше мозаїчне зображення Діви Марії.

дивний голос, котрий звелів йому взяти ікону Божої Матері із храму Преображення Господнього і винести її на міський мур. Коли переносили ікону, вороги зустріли молитовну процесію градом стріл, одна із яких влучила в саму святиню. Із очей Богородиці на іконі потекли сльози, а її пречистий лик повернувся в сторону взятого в облогу міста. Після такого Божественного знамення ворогів раптово охопив незрозумілий жах: в паніці вони стали вбивати своїх же союзників, а новгородці, підбадьорені проявом Божої допомоги, без відважно кинулися на ворога і перемогли. Літописна хроніка стверджує, що князь Роман Мстиславович взяв в полон так багато суздальців та їх спільників, що їх продавали дешевше від худоби на торгах.

Після вдалої оборони на спомин чудесного заступництва Цариці Небесної архієпископ Новгородський Ілля встановив святкування на честь чудесного знамення. Це свято пізніше стало загальним для всієї території Русі, а сама ікона на згадку про описані події отримала назву «Знамення». Ієромонах Афону Пахомій Логофет, що був присутнім на святкуванні іконі на Русі, написав нагоди свята два канони, що увійшли до складу служби. Майже двісті років після тих величних подій чудотворна ікона знаходилася в тій же самій церкві Преображення Господнього, тільки в 1356 р. в Новгороді був зведений храм Знамення Пресвятої Богородиці, куди образ був перенесений. Зараз ця церква є соборним храмом Знаменського монастиря.

Як і з кожного відомого зображення Богородиці, і з ікони «Знамення» було зроблено багато списків, які теж стали джерелом благодатної допомоги для віруючих в різних куточках Русі. Зокрема такими є: Абалацька, Курська, Серафимо-Понетаєвська, Діонісієво-Глушицька та інші. В проміжній апсиді між центральним вівтарем та приділом великомучениці Варвари Михайлівського Золотоверхого собору теж зображена фреска «Знамення». Ікона виконана у небесно-блакитних тонах, так ніби самі контури намальовані в небесній вишині. Здається, саме так і треба сприймати образ Цариці Небесної: її пресвітлий лик споглядаєз небесної чистої висоти на грішний люд, ввірений її материнській турботі.

Ось так в нашому житті, у повсякденній суєті знаходиться місце для дива, для чуда, котре підтримує, не дає впасти духом, не дає зневіритися, бо й підступи лукавого розбиваються вщент через одне лиш споглядання ікони та щирю молитву перед нею. Саме слово «чудо» етимологічно споріднене із слов'янським дієсловом «чути», що первинно означає «відчувати». Отже, поки ми будемо відчувати-«чути» присутність Бога в нашому житті та всесвітній покров Його Пречистої Матері, нас не покине надія на її заступництво і допомогу в скорботі.

Свята Православна Церква вшановує ікону Божої Матері «Знамення» – 27 листопада.

Богоматір «Велика Панагія», XI-XIII стт. Згідно переказів ця ікона написана преподобним Аліп'єм Іконописцем, ченцем Києво-Печерського монастиря.

